

Ravintolat savuttomiksi

2005:9

Ravintolat savuttomiksi

KUVAILELEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 31.5.2005	
Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ravintolatupakointia koskevia toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muutoksia valmisteleva työryhmä Johtaja Leo Suomaa, puheenjohtaja Neuvotteleva virkamies Pia Jokinen, sihteeri Hallitussihteeri Liisa Katajamäki, sihteeri		Julkaisun laji Työryhmämuistio	
		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	
		HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä STM032:00/2005, 28.2.2005	
Julkaisun nimi Ravintolat savuttomiksi			
Tiivistelmä Työryhmä ehdottaa, että toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia muutetaan. Esityksen lähtökohtana on, että ravintolat ja muut ravitsemisliikkeet olisivat savuttomia. Tupakointi voisi kuitenkin olla sallittua ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tähän tarkoitukseen hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen elinkeinonharjoittajan tulisi päättää, varaako hän tähän tarkoitukseen tupakointitilan. Tupakointitila tulisi toteuttaa sellaisia teknisiä menetelmiä hyväksi käyttäen, että tupakansavun kulkeutuminen tupakointitilasta muihin sisätiloihin estyy. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen olisi kielletty tupakointitilassa. Työskentely tupakointitilassa olisi muutoinkin kielletty, lukuun ottamatta järjestyksen kannalta välttämättömiä toimenpiteitä. Esityksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen hyväksyisi tupakointitilan rakennuslupan yhteydessä. Rakennuslupahakemukseen tulisi liittää muun muassa tupakointitilaa koskevat piirustukset, selvitys tupakointitilan rakenteellisesta ja muusta teknisestä vaatimuksenmukaisuudesta sekä omavalvontasuunnitelma. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voisi antaa tarkempia määräyksiä hakemuksesta ja hakemuksessa annettavista selvityksistä. Rakennusvalvontaviranomainen voisi määrätä tupakointitilan poistettavaksi tai muutettavaksi silloin, kun ilmenee, että sisällä oleviin työtiloihin kulkeutuu tupakansavua tai tupakointitila ei muutoin täytä sille asetettuja edellytyksiä. Määräystensä tehostamiseksi rakennusvalvontaviranomainen voisi asettaa uhkasakon tai teettämisuhan. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan rakenteellisista ja muista teknisistä vaatimuksista.			
Asiasanat: ravintolat, syöpätaudit, tilat, tupakansavu, tupakointi, työsuojelu			
Muut tiedot www.stm.fi > Julkaisut			
Sarjan nimi ja numero 'Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:9		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1732-1 (nid.) 952-00-1733-X (PDF)
Kokonaissivumäärä 39	Kieli Suomi	Hinta 10,80 €	Luottamuksellisuus Julkinen
Jakaja Yliopistopaino Kustannus, Helsinki University Press PL 4 (Vuorikatu 3 A), 00014 HELSINGIN YLIOPISTO Fax (09) 7010 2374, Puhelin (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi, www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti		Kustantaja Sosiaali- ja terveysministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 31.5.2005	
Författare (Uppgifter om organet: namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgrupp som bereder en revidering av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning i fråga om rökning i restauranger Direktör Leo Suomaa, ordförande Konsultativ tjänsteman Pia Jokinen, sekreterare Regeringssekreterare Liisa Katajamäki, sekreterare		Typ av publikation Promemoria	
		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet	
		Projektnummer och datum för tillsättandet av organet STM032:00/2005, 28.2.2005	
Publikationens titel På väg till rökfria restauranger			
Referat <p>Arbetsgruppen föreslår att lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning revideras. Utgångspunkten för förslaget är att restauranger och andra förplägnadsrörelser skall vara rökfria. Tobaksrökning kan dock vara tillåten i restaurangens eller förplägnadsrörelsens lokaler i ett särskilt rökutrymme som godkänts för detta. Näringsidkaren för restaurangen eller förplägnadsrörelsen bör fatta beslut om huruvida han eller hon skall reservera ett rökutrymme för detta ändamål.</p> <p>Rökutrymmet bör byggas genom att utnyttja sådana metoder att spridning av tobaksrök från utrymmet till övriga inre utrymmen förhindras. Att servera och förtära mat och drycker skall vara förbjudet i rökutrymmet. Att arbeta i rökutrymmet skall även i övrigt vara förbjudet med undantag för åtgärder som är nödvändiga av ordningsskäl.</p> <p>Enligt förslaget skall kommunens byggnadstillsynsmyndighet godkänna rökutrymme i samband med bygglov. Till ansökan om bygglov skall bland annat bifogas ritningar över rökutrymme, redogörelse över att rökutrymmet är i enlighet med byggnadstekniska och övriga krav samt en plan för egenkontroll. Kommunens byggnadstillsynsmyndighet ger närmare föreskrifter för ansökan och redogörelser som skall bifogas ansökan. Byggnadstillsynsmyndigheten ålägger att rökutrymmet skall tas bort eller ändras när det framgår att tobaksrök sprids till arbetslokaler inomhus eller rökutrymmet i övrigt inte uppfyller uppställda krav. För att effektivisera sina föreskrifter kan byggnadstillsynsmyndigheten förelägga vite eller hot om tvångsutförande.</p> <p>Med social- och hälsovårdsministeriets förordning kan närmare bestämmelser ges om byggnadstekniska och övriga tekniska krav för rökutrymmet.</p>			
Nyckelord arbetskydd, cancersjukdomar, restauranger, rökning, tobaksrök, utrymmen			
Övriga uppgifter www.stm.fi			
Seriens namn och nummer Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2005:9		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1732-1 (inh.) 952-00-1733-X (PDF)
Sidoantal 39	Språk Finska	Pris 10,80 €	Sekretessgrad Offentlig
Försäljning Helsingfors Universitetsförlaget, PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 HELSINGFORS UNIVERSITET Fax (09) 7010 2374, Tfn (09) 7010 2363 books@yliopistopaino.fi www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti		Förlag Social- och hälsovårdsministeriet	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland		Date 31 May 2005	
Authors Working Group drafting amendments to the Act on Measures to Reduce Tobacco Smoking relating to smoking in restaurants Chairman: Leo Suomaa, Director Secretaries: Pia Jokinen, Ministerial Adviser, Liisa Katajamäki, Senior Officer, Legal Affairs		Type of publication Working Group Memorandum	
		Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
		Date of appointing the organ 28 February 2005	
Title of publication Making Restaurants Smoke-Free			
Summary <p>The Working Group proposes amending the Act on Measures to Reduce Tobacco Smoking. The proposal is based on the premise that restaurants and comparable should be smoke-free. Smoking could, however, be permitted on indoor premises of restaurants in a separate smoking area approved for that purpose. The restaurant keeper should decide if he/she wants to provide such a smoking section.</p> <p>The smoking section should be constructed by applying such technical methods that prevent the spread of smoke from the smoking section to other indoor premises of the restaurant. Serving food and drink as well as eating and drinking would be prohibited in that area. Work in the smoking area should be forbidden even otherwise, except for measures necessary for keeping order.</p> <p>According to the proposal the municipal building inspection authorities should approve the smoking section in the same context as the building licence. The application for a building licence should encompass a design for the smoking section, specifications on its compliance with the structural and other technical requirements, as well as a self-control plan. The municipal building inspection authorities could issue more detailed regulations on the application and the specifications to be attached to it. If it appears anyway that smoke spreads to the premises where the staff works or the smoking section does not otherwise meet the requirements, the building inspection authorities could order that the section be removed or adjusted properly. In order to reinforce their regulations the building inspection authorities could according to the proposal impose a default fine or a threat that the alteration will be ordered done at the defaulter's expense.</p> <p>Further provisions on the structural and other technical requirements regarding the smoking section are proposed to be issued by decree of the Ministry of Social Affairs and Health.</p>			
Key words cancer diseases, occupational safety and health, restaurants, sections, smoking, tobacco smoke			
Other information www.stm.fi			
Title and number of series Working Group Memorandums of the Ministry of Social Affairs and Health 2005:9		ISSN 1237-0606	ISBN 952-00-1732-1 (print) 952-00-1733-X (PDF)
Number of pages 39	Language Finnish	Price 10.80€	Publicity Public
Distributor/Orders Helsinki University Press, POB 4 (Vuorikatu 3 A), 00014 UNIVERSITY OF HELSINKI Fax +358-9-7010 2374, tel. +358-9-7010 2363 books@yliopistopaino.fi , www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti		Financier Ministry of Social Affairs and Health	

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 28.2.2005 ravintolatupakointia koskevia tupakkalain muutoksia valmistelevan työryhmän.

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmän tuli selvittää ravintolatyöntekijöiden työsuojelun turvaaminen siten, että työntekijät eivät tahattomasti altistu tupakansavulle ja että tupakointi ravintolassa on mahdollista vain erikseen siihen tarkoitukseen suunnitellussa tilassa, jonka edellytykset määritellään säädöksissä.

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmän tuli valmistella hallituksen esityksen muotoon tavoitteen mukainen ehdotus ravintolatupakointia koskeviksi säännösmuutoksiksi 31.5.2005 mennessä.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut johtaja *Leo Suomaa* sosiaali- ja terveysministeriöstä. Työryhmän jäseniksi nimitettiin neuvotteleva virkamies *Olli Simonen* sosiaali- ja terveysministeriöstä, hallitussihteeri *Liisa Katajamäki* sosiaali- ja terveysministeriöstä, ympäristöterveyspäälikkö *Merja Vuori* Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta, varatoimitusjohtaja *Jari Forss* Suomen Hotelli- ja Ravintola-liitosta, viestintäpäälikkö *Kalervo Haverinen* Palvelualojen ammattiliitosta. Työryhmä otti sihteeriksi sosiaali- ja terveysministeriöstä neuvotteleva virkamies *Pia Jokisen* ja hallitussihteeri *Liisa Katajamäen*.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut asiantuntijoina yli-insinööri Pekka Kalliomäkeä ympäristöministeriöstä ja ylitarkastaja Jaakko Kuustosta Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.

Työnsä aikana työryhmä on kokoontunut 8 kertaa.

Työryhmä esittää, että viranomaiset yhteistyössä sidosryhmien kanssa tiedottaisivat sekä elinkeinonharjoittajille että ravintola-asiakkaille tulevasta tupakkalain muutoksesta. Muiden maiden kokemukset osoittavat, että tehokkaalla ja laajalla, eri ravintolatyypit ja asiakasryhmät kattavalla tiedotuksella on voitu merkittävästi parantaa lain toimeenpanoa ja noudattamista ja vähentää siihen kohdistuvia rikkomuksia. Muun muassa tämän vuoksi lain voimaantuloon on varattava riittävä aika.

Tämän lisäksi esitetään, että viranomaiset ja alan työmarkkinaosapuolet yhdessä edistäisivät työntekijöiden tupakoinnin vähentämistä.

Työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 2005

Leo Suomaa

Olli Simonen

Liisa Katajamäki

Merja Vuori

Jari Forss

Kalervo Haverinen

Pia Jokinen

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia. Esityksen lähtökohtana on, että ravintolat ja muut ravitsemisliikkeet olisivat savuttomia.

Tupakointi voisi kuitenkin olla sallittua ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tähän tarkoitukseen hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen elinkeinonharjoittajan tulisi päättää, varaako hän tähän tarkoitukseen tupakointitilan.

Tupakointitila tulisi toteuttaa sellaisia teknisiä menetelmiä hyväksi käyttäen, että tupakansavun kulkeutuminen tupakointitilasta muihin sisätiloihin estyy. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen olisi kielletty tupakointitilassa. Työskentely tupakointitilassa olisi muutoinkin kielletty, lukuun ottamatta järjestyksen kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.

Esityksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen hyväksyisi tupakointitilan rakennusluvan yhteydessä. Rakennuslupahakemukseen tulisi liittää muun muassa tupakointitilaa koskevat piirustukset, selvitys tupakointitilan rakenteellisesta ja muusta teknisestä vaatimuksenmukaisuudesta sekä omavalvontasuunnitelma. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voisi antaa tarkempia määräyksiä hakemuksesta ja hakemuksessa annettavista selvityksistä. Rakennusvalvontaviranomainen voisi määrätä tupakointitilan poistettavaksi tai muutettavaksi silloin, kun ilmenee, että sisällä oleviin työtiloihin kulkeutuu tupakansavua tai tupakointitila ei muutoin täytä sille asetettuja edellytyksiä. Määräystensä tehostamiseksi rakennusvalvontaviranomainen voisi asettaa uhkasakon tai teettämisuhan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan rakenteellisista ja muista teknisistä vaatimuksista.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä lokakuuta 2006.

Yleisperustelut

1 Johdanto

Ympäristön tupakansavu on pahimpia työturvallisuus- ja työterveysriskejä, joka vaarallisuusasteeltaan luetaan B 1 luokkaan kuuluvaksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttavaksi aineeksi. Tupakansavuton hengitysilma työpaikalla on jokaisen työntekijän oikeus ja tärkeä työpaikan työturvallisuus- ja terveystekijä. Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämisestä annetun lain ja työturvallisuuslain säännöksillä toteutetaan muun muassa perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman

suojausta, 19 §:n 3 mukaista velvoitetta edistää väestön terveyttä ja 20 §:n 2 momentin mukaista velvoitetta pyrkiä turvaamaan jokaiselle turvallinen ympäristö.

Tupakkalainsäädäntö on mahdollistanut kohtuullisen hyvin työntekijöiden ja asiakkaiden suojaamisen tahatonta ympäristön tupakansavualtistumista vastaan useimmilla työpaikoilla, julkisissa tiloissa ja yleisissä kulkuneuvoissa. Lainsäädännön tavoite turvata myös ravintolan ja muun ravitsemusliikkeen sekä hotellin ja muun majoitusliikkeen asiakkaat ja työntekijät kyseiseltä altistumiselta ei kuitenkaan ole toteutunut tarkoitetulla tavoin. Tämä johtuu siitä, että ravintoloissa ja muissa anniskelutiloissa tupakoitsijoille varatun enimmäistilan tekninen järjestely on monimutkaisuudessaan usein epäonnistunut. Tilojen tekniset ratkaisut, niiden sijoittelut ja osastoinnit eivät ole estäneet tupakansavun kulkeutumista alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Myös määriteltäessä tiloja esimerkiksi sisätiloiksi ja erityisiksi tupakkaeriöiksi on ilmennyt käsitteellistä epäselvyyttä, joka on ollut omiaan hankaloittamaan lain käytännön toimeenpanoa. Kunnat ovat näiden säännösten valvontaviranomaisia.

Professori Kari Reijulan ravintola-asiakkaiden ja työntekijöiden altistumista tupakansavulle koskevan selvityksen (sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:15) mukaan altistuminen tupakansavulle ravintolatyössä on vähentynyt hyvin hitaasti. Lain tiukentumisesta huolimatta joka kolmas ravintolatyöntekijä altistuu tupakansavulle yli neljä tuntia päivittäin. Selvityksen mukaan tämä johtuu useimmiten siitä, että tuloilman tuominen savulliselle puolelle ja poistoilman vieminen huoneesta savuttomalta alueelta aiheuttaa savun leviämisen savulliselta savuttomalle puolelle. Toteutetut tilajärjestelyt ovat siten epäonnistuneet.

Edellä mainitun selvityksen mukaan ruokaravintoloiden työntekijät ja asiakkaat altistuvat kuitenkin vain vähän tai eivät lainkaan tupakansavulle, koska ruokailun yhteydessä ravintoloissa ei yleensä tupakoida. Sitä vastoin yökerhojen, tanssiravintoloiden ja pienen pubien työntekijät ja asiakkaat altistuvat tiettyinä vuorokaudenaikoina erittäin voimakkaasti tupakansavulle. Selvityksen mukaan vain harvassa kohteessa oli tehty tupakansavupitoisuuksien laskua edistäviä muutoksia, eikä savuttomien alueiden valinnassa ole kyetty aina huomioimaan ilmavirtojen liikkeitä. Uudenmaan aluetyöterveyslaitoksen mittaukset osoittavat myös, että edellinen tupakkalain muutos ei ole johtanut toivottuihin tuloksiin, eli siihen, että työntekijät eivät altistuisi tupakansavulle.

Ravintolatyöntekijöiden työsuhdemuodosta riippumatta tulee olla työsuojelullisesti samanarvoisessa asemassa kuin muidenkin suomalaisten työntekijöiden. Savuttomuuden tulee toteutua siten kaikissa tiloissa, jossa työskennellään. Työsuojeluviranomaiset valvovat työpaikoilla, että työnantajat noudattavat heitä velvoittavaa lainsäädäntöä.

Lisäksi lain vastaisesta toistuvasta tupakoinnin sallimisesta sisätiloissa ja ulkotiloissa, joissa tupakointi on kielletty, voidaan tuomita tupakkalain suojaamistoimenpiteiden laiminlyönnistä sakkoon. Tämä edellyttää sisätilan haltijan, työsuojeluviranomaisen, poliisin tai kunnan ilmoitusta viralliselle syyttäjälle. Seuraamus- ja valvontajärjestelmä ei ole toiminut tehokkaasti.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tupakkalain 12 §:n mukaan tupakointi on kielletty muun muassa työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä tiloissa sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa. Tupakointi on kielletty myös ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen baaritiskillä ja pelitilassa, jollei kyseisessä tilassa työskentelevien työntekijöiden altistumista tupakansavulle voida muuten estää. Lain 13 §:ssä säädetyn poikkeuksen mukaan tupakointi voidaan sallia ravintolassa ja muussa ravitsemisliikkeessä, jonka tarjoilutila on alle 50 m². Tätä suuremmasta tarjoilutilasta voidaan varata tupakoiville enintään 50 prosenttia. Laki edellyttää kuitenkin, että on huolehdittava siitä, että tupakansavu ei pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Lain 11 a §:ssä tupakansavu on määritelty syöpävaaralliseksi aineeksi, jolta suojaamiseen työssä noudatetaan työturvallisuudesta annettuja säännöksiä.

Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslain (738/2002) nojalla työnantajan on mahdollisuuksien mukaan poistettava vaara- ja haittatekijät, kuten tupakansavu kaikista työtiloista. Jos tämä ei ole mahdollista, on työntekijää suojeltava tupakansavulle altistumiselta. Lain 33 § edellyttää työpaikalla riittävän kelvollista hengitysilmaa, ja ilmanvaihdon tulee olla riittävän tehokas ja tarkoituksenmukainen. Tämä edellyttää ilmastointia tai muuta puhdistamista siten, että saavutetaan mahdollisimman korkea ilmanpuhtaus. Lain 36 § edellyttää, että työtilan siivous suoritetaan siten, ettei siitä aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle, ja 37 §:n mukaan ilman epäpuhtauksien leviäminen on mahdollisuuksien mukaan estettävä eristämällä epäpuhtauden lähde tai sijoittamalla se suljettuun tilaan tai laitteeseen sekä poistettava tarkoituksenmukaisen ilmanvaihdon avulla. Lain 38 §:n mukaan altistuminen on rajoitettava niin vähäiseksi, ettei siitä aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle taikka lisääntymisterveydelle.

Valtioneuvoston asetus työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta

Työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta annettu valtioneuvoston asetus (716/2000) edellyttää, että työpaikalla, jossa on perusteltua syytä olettaa työntekijälle aiheutuvan lisääntynyttä vaaraa sairastua syöpään, altistumisen määrä ja kesto tulee vähentää niin alhaiseksi kuin se teknisesti on mahdollista. Työnantajan on myös pyrittävä rajoittamaan vaaraa aiheuttavia tekijöitä ja altistuvien tai mahdollisesti altistuvien työntekijöiden määrää, estettävä ja minimoitava syöpäsairauden vaaraa aiheuttavien tekijöiden vapautumista, tehostettava paikallispoistojärjestelmiä ja ilmanvaihtoa, kehitettävä työmenetelmiä, yleisten suojausmenetelmien ja henkilökohtaisten suojausmenetelmien käyttöä, tiedotettava, rajattava vaara- aluetta, käytettävä varoitus- ja turvallisuuskilpiä sekä koottava ja hävitettävä jätteet turvallisesti. Asetuksen mukaan altistuminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle aineelle ei saa ylittää asetuksen liitteessä mainittuja raja-arvoja.

Työministeriön päätös syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä

Työministeriön päätöksessä syöpäsairauden vaaraa aiheuttavista tekijöistä (838/1993) työnantajan on työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (716/2000) 3 §:n mukaisesti luetteloitava syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville työmenetelmille ja aineille altistuvat työntekijät.

Valtioneuvoston päätös ympäristön tupakansavusta ja siihen liittyvän syöpävaara torjunnasta työssä

Valtioneuvoston päätöksessä ympäristön tupakansavusta ja siihen liittyvän syöpävaaran torjunnasta työssä (1153/1999) veloitetaan työnantaja arvioimaan työntekijän tupakansavulle altistumisen luonne, määrä ja kesto sekä vaarat työntekijän terveydelle sekä ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin. Jos työntekijät altistuvat merkittävässä määrin ympäristön tupakansavulle, työnantajan on ryhdyttävä asetuksessa mainittuihin altistumisen torjunta- ja vähentämistoimenpiteisiin. Näillä tarkoitetaan työntekijän suojaamista siten, että altistumisen määrää ja kestoja vähennetään niin paljon kuin se on kohtuudella ja teknisesti sekä tilojen rakenteellisia ratkaisuja hyväksikäyttäen mahdollista. Sääädöksessä on myös esimerkkiluettelo niistä toimenpiteistä ja teknisistä ratkaisuista, joiden avulla tähän tavoitteeseen voidaan päästä.

Laki eräistä naapuruussuhteista

Ravintoloissa tupakoinnista saattaa aiheutua haittaa myös ravintolan ympäristölle tupakansavun ja –hajun kulkeutuessa naapurikiinteistölle tai kadulle. Erityisesti kesällä haittat lisääntyvät ravintoloiden sisätilojen tuuletuksen ja terassianniskelun yhteydessä. Myös siinä tapauksessa, että tupakointi enenevässä määrin kiellettäisiin sisätiloissa, tupakoitsijat todennäköisesti siirtyisivät ravintolan läheisyydessä oleviin ulkotiloihin.

Eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:n mukaan kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa ei saa käyttää siten, että naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheutuu kohtuutonta rasitusta ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, tärinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista. Arvioitaessa rasituksen kohtuuttomuutta on tällöin otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohda sekä muut vastaavat seikat.

Terveydensuojelulaki

Terveyshaittaa aiheuttavan toiminnan harjoittaminen on luvanvaraista toimintaa, johon vaaditaan terveydensuojelulain (763/1994) nojalla lupa.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on tehtävä hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle työtilasta, jonka käytöstä voi aiheutua terveyshaittaa, tai terveydellisiltä vaikutuksiltaan siihen rinnastettavan toiminnan sijoittamisesta asuinrakennukseen tai alueelle, jossa on asuinhuoneistoja.

Terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 4 §:n mukaan terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus on tehtävä kirjallisesti sen kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, jon-

ka alueella toimintaa aiotaan harjoittaa. Ilmoituksesta on käytävä ilmi muun muassa selvitys toimintaan varatun paikan sijainnista, selvitys harjoitettavasta toiminnasta, selvitys ilmanvaihdosta sekä muut terveystieteen arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja mahdolliset toimenpiteet terveystieteen estämiseksi. Ilmoitukseen on liitettävä tarpeelliset piirustukset.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee tarkastaa ilmoitus viivytyksettä ja tehdä ilmoituksen käsittelyn mahdollisesti edellyttämä tarkastuskäynti. Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on lisäksi toimitettava jäljennös lääninhallitukselle antamistaan yleisistä määräyksistä terveystieteen ehkäisemiseksi ja terveydellisten olojen valvomiseksi (terveydensuojelujärjestys).

Terveydensuojelulain mukaan myös elintarvikehuoneiston perustamisesta ja toiminnan olennaisesta muuttamisesta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ennen ravitsemisliiketoiminnan aloittamista.

Alkoholilaki

Alkoholilain (1143/1994) 21 §:n nojalla alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt anniskeluluvan. Anniskelulupa myönnetään toistaiseksi, määräajaksi tai tilapäisesti. Anniskelulupa on anniskelupaikkakohtainen.

Alkoholilain mukaan anniskelupaikan tulee soveltua ravitsemisliikettä varten, anniskelupaikassa alkoholijuomia saa anniskella ainoastaan lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, jossa valvonta voidaan tehokkaasti järjestää ja anniskelualue tulee rajata tai merkitä niin, että raja on asiakkaiden selvästi havaittavissa, jollei anniskelu-alueita voida muuten selvästi todeta. Kulkemista anniskelualueelle ja sieltä pois on voitava lain mukaan tehokkaasti valvoa.

Alkoholilain 21 c §:n mukaan lupaviranomaiselle on esitettävän anniskelualueen rajaamista koskeva suunnitelma.

Anniskelu-alueita voidaan muuttaa lupahaltijan ilmoituksen perusteella. Anniskelualueen muuttaminen edellyttää kuitenkin lupaviranomaisen luvan, jos muutos on anniskelun valvonnan kannalta merkittävä.

Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 20 §:n mukaan alkoholijuomien anniskeluluvan myöntää kirjallisesta hakemuksesta anniskelupaikan sijaintikunnan lääninhallitus.

Asetuksen 21 §:n 2 momentin mukaan hakemukseen on liitettävä muun muassa anniskelualueen rajaamista koskeva suunnitelma piirustuksineen ja lupaviranomaisen tarpeelliseksi katsomat muut luvan myöntämisen edellytyksiä koskevat selvitykset hakijan taloudellisesta tilanteesta, organisaatiosta, henkilökunnasta, vastaavista hoitajista, asiakaspaikkamäärästä sekä anniskelupaikasta ja -alueesta.

Alkoholilain 21 c §:n mukaan anniskelupaikan tilojen tulee täyttää ne vaatimukset, jotka niiden käytölle ravitsemisliiketarkoitukseen on lainsäädännössä asetettu. Tällaisia säännöksiä on erityisesti rakentamista, palo- ja pelastustointia sekä terveydensuojelua koskevassa lainsäädännössä. Elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen perusteella tehtävä

kunnan viranomaisen päätös on edellytyksenä alkoholijuomien anniskelutoiminnan aloittamiselle.

Lupaviranomainen voi tarvittaessa vaatia luvan myöntämisen edellytyksiä, luvan rajoittamista taikka valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisten ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä.

Kansanterveyslaki ja työterveyshuoltolaki

Kansanterveislain (66/1972) 14 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan kansanterveystyöhön kuuluvina tehtävinä kunnan tulee tuottaa kunnan alueella sijaitsevilla työ- ja toimipaikoissa työskenteleville työntekijöille työnantajan järjestettäväksi työterveyshuoltolain 12 §:ssä tai muissa säädöksissä säädettyjä ja niiden nojalla määrättyjä työterveyshuoltopalveluja.

Työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:n mukaan työnantajan järjestettäväksi 4 §:ssä säädettyyn työterveyshuoltoon kuuluu hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaisesti:

- työn ja työolosuhteiden terveellisyyden ja turvallisuuden selvittäminen ja arviointi toistuvien työpaikkakäynnein ja muita työterveyshuollon menetelmiä käyttäen ottaen huomioon työpaikan altisteet, työn kuormittavuus, työjärjestelyt sekä tapaturma- ja väkivaltavaara samoin kuin näiden tekijöiden huomioon ottaminen työtä, työmenetelmiä ja työtiloja suunniteltaessa sekä työolosuhteiden muutostilanteissa;

- työperäisten terveysvaarojen ja -haittojen, työntekijöiden terveydentilan sekä työ- ja toimintakyvyn selvittäminen, arviointi ja seuranta mukaan lukien työstä ja työympäristöstä aiheutuva erityinen sairastumisen vaara sekä edellä mainituista seikoista johtuvat terveystarkastukset ottaen huomioon työntekijän yksilölliset ominaisuudet ja

- toimenpide-ehdotusten tekeminen työn terveellisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi, tarvittaessa työn sopeuttamiseksi työntekijän edellytyksiin, työntekijöiden työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi sekä toimenpide-ehdotusten toteutumisen seuranta.

Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta (HE 53/2005vp)

Uusi elintarvikelaki korvautuu voimassa olevan elintarvikelain, eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain sekä terveydensuojelulain elintarvikehygieniasta koskevan 8 luvun. Terveydensuojelulaista kumottavaksi ehdotettu luku siirrettäisiin uuteen elintarvikelakiin. Lain soveltamisalaan kuuluisivat lähtökohtaisesti kaikki elintarvikkeiden jakeluvaiheet. Elintarvikehuoneiston käyttöönotto ja toiminnan olennainen muuttaminen edellyttäisivät valvontaviranomaisen hyväksymisen lukuun ottamatta eräitä vähäisiksi katsottavia toimintoja. Lain valvontaviranomaisten tehtävät vastaisivat pääosin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia tehtäviä.

Voimassa olevan terveydensuojelulain 13 §:n 3 kohdan mukaan toiminnanharjoittajan on tehtävä ennen toiminnan aloittamista ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle elintarvikehuoneiston perustamisesta tai käyttöönotosta. Terveydensuojelulain 15 §:n mukaan viranomainen tarkastaa ilmoituksen ja tekee siitä päätöksen. Elintarvikehuoneistolla tarkoitetaan terveydensuojelulain 34 §:n mukaan muun muassa huoneistoa tai sen osaa, jossa myytäväksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Ravitsemisliikkeet ovat elintarvikehuoneistoja. Käytännössä myös pelkkä juomien tarjoilu katsotaan elintarvikkeiden käsitte-

lyksi. Myös voimassa olevan terveydensuojelulain 13 §:n 3 momentin elintarvikehuoneistoilmoitusta koskeva säännös siirrettäisiin elintarvikelakiin. Siinä säädettäisiin ilmoitusmenettelyn sijasta elintarvikehuoneiston hyväksymismenettelystä. Ehdotetun säännöksen mukaan elintarvikehuoneiston on oltava asianomaisen valvontaviranomaisen hyväksymä ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista.

Kuvaus tupakointiin kohdistuvasta viranomaisvalvonnasta

Tupakkalain säännösten ja määräysten yleinen johtaminen ja ohjaus kuuluvat sosiaali-terveysministeriölle. Valvonta ja sen ohjaus kuuluvat Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle.

Tuotevalvontakeskus toteuttaa yleistä valvontatehtäväänsä ohjaamalla lääninhallituksia ja kuntia niille tupakkalain mukaan kuuluvien tehtävien hoitamisessa. Sillä on valvontaviranomaisena myös eräitä varsinaisia valvontatehtäviä, kuten mainonnan valvonta, tupakkatuotteiden koostumuksen ja laadun valvonta sekä myynnin valvonta siltä osin kuin se koskee haitta-ainepitoisuuksien mittaamista, pakkausmerkintöjä ja tupakkatuotteiden esillepanoa.

Lääninhallitus ohjaa kuntia tupakkalain ja sen nojalla annettujen määräysten toimeenpanossa läänin alueella. Tupakkalain paikallinen valvonta kuuluu kunnille. Kunnat valvovat alueellaan tupakan vähittäismyyntiä, mainontaa ja tupakointikieltojen noudattamista. Käytännössä valvonta on useimmissa tapauksissa kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä.

Rakennushankkeelle asetetuista vaatimuksista rakennushankkeen suunnittelussa ja viranomaisvalvonnasta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä. Rakennushankkeen valvontaviranomaisilla tarkoitetaan tällöin kunnan rakennusvalvontaviranomaista (lautakuntaa) sekä kunnan rakennustarkastajaa. Nämä valvovat rakennustoimintaa yleisen edun kannalta ja käsittelevät suunnitelmia tästä näkökulmasta.

Työsuojeluviranomainen valvoo tupakkalain noudattamista työpaikoilla osana yleistä työsuojelun valvontaa. Se valvoo tupakkalain mukaisten työnantajille kuuluvien velvoitteiden noudattamista ja vastaa ympäristön tupakansavun syöpävaarallisuuden valvonnasta.

Terveyshaittaa aiheuttavan toiminnan harjoittamisesta on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle, ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen tulee tarkastaa ilmoitus viivytyksettä ja tehdä tarvittaessa tarkastuskäynti liikkeessä. Kunnan terveysviranomainen toimittaa lääninhallitukselle jäljennöksen antamistaan määräyksistä terveyshaitan ehkäisemiseksi ja terveydellisten olojen valvomiseksi. Kunnan terveydensuojeluviranomainen myös hyväksyy huoneiston elintarvikehuoneistoksi ennen ravitsemislitsoiminnan aloittamista.

Tulli valvoo suussa käytettävän tupakan maahantuontikiellon noudattamista.

Yleisissä tilaisuuksissa tupakointikieltojen noudattamista valvoo poliisi.

Työsuojeluhallinnosta ja -valvonnasta

Työsuojeluhallinnosta annetun lain (16/1993) perusteella työsuojeluhallinto huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön johdolla työsuojelun alueellisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Työsuojelua koskevien säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta on määrätty työsuojeluviranomaisten, eli työsuojelupiirien ja sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston tehtäväksi. Työsuojeluviranomaisten perustehtävät muodostuvat lainsäädännön noudattamisen valvonnasta ja pakkokeinojen käyttöön liittyvistä tehtävistä.

Työsuojeluviranomaisille valvottavaksi annetut keskeiset säännökset koostuvat työolosuhteita koskevasta lainsäädännöstä, kuten työturvallisuuslainsäädännöstä, työaikaa ja työsuhdetta koskevasta lainsäädännöstä sekä työterveyshuoltolainsäädännöstä. Näin ollen työsuojeluviranomaiset valvovat niitä työnteon turvallisuuteen ja terveellisyyteen liittyvien säädöksiin perustuvia velvoitteita, joista säädetään esimerkiksi tupakkalainsäädännössä.

Työsuojelutarkastajan oikeuksista säädetään työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain (131/1973), myöhemmin valvontalaki, 4 §:ssä. Tarkastajalla on oikeus tehdä tarkastus ilmoittamatta siitä etukäteen. Tarkastaja laatii tarkastuksestaan pöytäkirjan, jossa annetaan ohjeita tarkastuksessa havaituista puutteista ja epäkohdista sekä niiden ratkaisuista. Pöytäkirja ei kuitenkaan ole työnantajaa oikeudellisesti velvoittava, eikä pöytäkirja siten voi olla muutoksenhaun kohteena. Työsuojelutoimisto voi kuitenkin velvoittaa päätöksellään työnantajan suorittamaan sopivan määräajan kuluessa sellaiset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen välittömän hengen tai terveyden menettämisen vaaran torjumiseksi, kieltää laitteen tai työmenetelmän tai työnteon jatkamisen, kunnes puute on korjattu tai epäkohta poistettu.

Työsuojeluviranomaisen velvoittava päätös on valituskelpoinen hallintopäätös. Päätöksen tehosteena voidaan käyttää sakon uhkaa, teettämisuuhkaa, työnteon keskeyttämisuuhkaa tai uhkaa laitteen tai työmenetelmän käytön kieltämisestä.

Käsitteistöä

Tupakkalain 5 luvun mukaan tupakointi on kielletty erinäisissä sisätiloissa ja ulkoalueilla sekä baaritiskillä ja pelitilassa, jollei kyseisessä tilassa työskentelevän työntekijän altistumista tupakansavulle voida muutoin estää. Lain soveltamisalaa koskevassa 2 luvun 2 §:ssä ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty, millaisia sisätiloja tällöin tarkoitetaan.

Työtilojen suunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 52 §:n 1 momentissa, että niiden suunnittelussa noudatetaan soveltuvien osin asuntosuunnittelulle asetettuja asuinhuonetta koskevia vaatimuksia.

Suomen rakentamismääräyskokoelmaan sisältyvän ympäristöministeriön asuntosuunnittelusta antaman 1 päivänä maaliskuuta 2005 voimaan tulleen asetuksen mukaan huonealalla tarkoitetaan huoneen alaa, jonka rajoina ovat huonetta ympäröivien seinien pinnat tai niiden ajateltu jatke. Asetuksen mukaan huoneistoala taasen on ala, jota rajaavat toisaalta huoneistoa ympäröivien seinien, toisaalta huoneiston sisällä olevien kantavien seinien ja muiden rakennukselle välttämättömien rakennusosien huoneiston puoleiset pinnat.

Maankäyttö- ja rakennuslain 155 §:n 1 momentin mukaan asuinrakennuksen yhteyteen tulee järjestää riittävästi ulkotilaa leikkipaikkoja ja oleskelutilaa varten. Ne on turvallisesti erotettava liikenteelle varatusta alueesta.

Sisätila

Tupakkalain 5 luvun 12 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan tupakointi on kielletty työyhteisön yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa. Lain esitöiden mukaan (HE 116/1993) työyhteisön yhteisiä tiloja ovat työntekijöiden yhteisessä käytössä olevat tilat, jotka eivät ole työtiloja. Työyhteisön yleisiä tiloja ovat ne työyhteisötilat, joihin yleisöllä on esteetön pääsy ja työyhteisön asiakastiloja ovat työyhteisössä asioiville varatut tilat. Pykälän 5 kohdassa ei ole mainintaa työyhteisön ulkotiloista. Esitöiden mukaan pykälän tarkoituksena on kuitenkin säätää sekä niistä sisätiloista että ulkoalueista, joissa tupakointi on kielletty. Epäselvää kuitenkin on, tarkoitetaanko lainkohdassa mainitulla sisätilalla esimerkiksi Suomen rakentamismääräyskokoelmassa määriteltyä huoneistoa.

Sisätila voi syntyä myös siten, että ulkona olevan, tavallisesti avoimen kehikon varaan rakennetaan seinä- ja kattopinnat esimerkiksi telttakankaan tai kuormapeitteen eli presun avulla. Niin ikään telttä muodostaa laissa tarkoitettun sisätilan.

Hotellihuone, majoitushuone ja tarjoilutila

Tupakkalain 13 §:n 2 momentin mukaan tupakointi voidaan sallia hotellin ja muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneissa sekä ravintolassa ja muussa ravitsemusliikkeessä, jonka tarjoilutila on alle 50 m². Säännöksessä ilmenee jo sana ”huone”. Laisista ei kuitenkaan ilmene, tarkoitetaanko huoneella esimerkiksi Suomen rakentamismääräyskokoelmassa määriteltyä huonetta. Tarjoilutilalla tarkoitetaan lain mukaan tilaa, joka on varattu tarjolla olevan ruuan tai juoman nauttimiseen. Tarjoilutilan määrittämään on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta ottanut mietinnössään (StVM 38/1998 vp – HE 82/1998 vp) sellaisen kannan, että sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen hallussa olevia tietoja anniskeluhuoneistoista tulisi käyttää hyväksi tarjoilutilaa määriteltäessä. Tarjoilutilan käsitettä sellaisenaan ei käytetä alkoholilain mukaista anniskeluhuoneistoa määriteltäessä. Alkoholijuomien anniskelua varten varattua tilaa kutsutaan sen sijaan anniskelualueeksi.

Pelitila ja baaritiski

Edellä mainitun sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnön mukaan ravintolassa on myös tiloja, joissa työntekijät altistuvat keskimääräistä enemmän tupakansavulle. Tällaisia tiloja ovat muun muassa baarissa ja pelitiloissa työskentelevät, kun näissä tiloissa usein tupakoidaan keskimääräistä keskitetympin. Tämän mukaisesti lakiin otettiin uusi 5 luvun 12 §:n 6 kohta. Käsitteitä ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty laissa. Valiokunta on lausunnossaan kuitenkin katsonut kyseisten tilojen liittyvän ravintolaan.

Terassit ja muut ulkotilat

Terassit ja muut ulkotilat voivat olla joko katettuja, kuten erilaiset paviljongit tai ilman katosta suoraan kadulla. Tällaisiin tiloihin voidaan myös tarjoilla ja anniskella. Myöskään näiden osalta tupakkalaissa ei ole tupakoinnin kieltäviä säännöksiä.

Erityisten työntekijäryhmien toimintavaltuudet

Järjestysmies

Järjestyksenvalvojista annetun lain (533/1999) 1 §:n nojalla laissa säädetään velvollisuuksista ja valtuuksista, jotka muun muassa majoitus- ja ravitsemisliikkeistä annetun asetuksen (727/1991) nojalla järjestystä ja turvallisuutta valvomaan asetetulla henkilöllä (*järjestyksenvalvoja*) tehtävässään on. Turvamiehen, jota voidaan pitää mainitun lain tarkoittamana järjestysmiehenä, tulisi siten lain 4 §:n nojalla erityisesti valvoa, ettei hänen toimialueellaan vaaranneta kenenkään turvallisuutta sekä ryhdyttävä tarvittaessa erinäisiin tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin. Jos nämä toimenpiteet eivät ole riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava turvallisuutta vaarantavista seikoista poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle. Järjestyksenvalvojalla on myös 9 §:n nojalla oikeus laissa säädettyjen voimakeinojen käyttöön.

Siivooja

Työturvallisuuslain 36 §:n 1 momentin mukaan työpaikalla on huolehdittava turvallisuuden ja terveellisuuden edellyttämästä järjestyksestä ja siisteydestä. Siivous on suoritettava siten, että siitä ei aiheudu haittaa tai vaaraa työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. Siisteyttä on esimerkiksi turvallisuudelle ja terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttavien lian, pölyn ja roskien poistaminen työtiloista. Jätteistä terveydelle ja ympäristölle aiheutuvasta vaarasta säädetään jätelaissa (1072/1999). Tarvittaessa siivous on hoidettava varsinaisen työntekijän ulkopuolella.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1. Lainsäädäntö

Euroopan unionissa ei ole harmonisoitu ravintolatupakointia koskevia säädöksiä. Joissakin Euroopan maissa ja muualla maailmassa tupakointi ravintoloissa ja muissa anniskelu-liikkeissä on kielletty kokonaan tai rajoitettu tapahtuvaksi niille erikseen varatuissa tiloissa. Irlannissa ja Norjassa ravintoloiden ja muiden anniskeluliikkeiden sisätiloissa ei saa tupakoida lainkaan. Ruotsissa kesäkuusta 2005 lähtien sekä Virossa kahden vuoden siirtymäajan jälkeen kesäkuussa 2007 tupakointi on mahdollista ainoastaan tupakointihuoneissa. Myös Italian laki mahdollistaa erillisen tupakointitilan rakentamisen. Ravintolassa tapahtuvaa tupakointia rajoittavaa lainsäädäntöä on valmisteilla Espanjassa sekä Isossa-Britanniassa. Euroopan ulkopuolisista maista Yhdysvaltojen tietyt osavaltiot sekä Uusi Seelanti ovat olleet aktiivisia savuttomuuden edistämässä ravintoloissa ja muissa anniskeluliikkeissä.

Irlanti

Irlanti kielsi ensimmäisenä Euroopan maana tupakoinnin ravintoloissa, pubeissa ja yöklubeissa maaliskuussa 2004. Maan tupakkalainsäädäntö kieltää tupakoinnin kaikilla työpaikoilla lukuun ottamatta erityisiä poikkeuksia. Lain mukaan tupakointikielto tulee osoittaa kieltomerkein. Kiellon rikkomisesta voidaan rangaista paikan omistajaa, johtajaa tai vastuullista henkilöä.

Norja

Tupakan aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi säädetyn lain mukaan Norjassa ei ole kesäkuun 2004 jälkeen saanut tupakoida ravintoloissa, baareissa, diskoissa ja pubeissa. Lain mukaan tupakointikielto tulee olla selkeästi merkitty ja tiloja hallinnoiva tai niiden omistaja on vastuussa kiellon sisäisestä valvonnasta. Kiellon rikkoja voidaan poistaa tiloista. Tahallisesta rikkomisesta voidaan asettaa myös sakkorangaistus.

Uusi Seelanti

Irlannin ja Norjan jälkeen kolmantena maana maailmassa tupakoinnin kokonaan kaikissa ravintoloissa, baareissa, klubeissa ja kasinoissa kielsi Uusi Seelanti joulukuussa 2004. Tupakointikiellon rikkomisesta tai noudattamatta jättämisestä voidaan antaa sakkorangaistus työnantajalle sekä yksityiselle henkilölle.

Italia

Italiassa tupakointi on kielletty kaikkien työpaikkojen sisätiloissa, myös ravintoloissa ja muissa anniskeluliikkeissä, jollei niihin ole rakennettu erillistä ilmastoitua tupakointitilaa. Laki astui voimaan tammikuussa 2005. Tilat, joissa tupakointi on kielletty tulee lain mukaan olla asianmukaisin kyltein merkittyjä. Kylteissä tulee myös olla tieto siitä, kuka vastaa lain noudattamisesta kyseessä olevassa tilassa. Lain rikkomisesta voi saada kirjallisen varoituksen tai sakon (27,5-275 euroa), joka kaksinkertaistuu jos paikalla on ollut samanaikaisesti selvästi raskaana oleva nainen tai lapsia. Sakko voidaan langettaa tupakoitsijalle ja myös tilasta vastaavalle taholle. Ravintoloitsijalle, joka ei ole asianmukaisin toimenpitein estänyt tupakointia tai asettanut tupakointikiellosta kertovia kyltejä, voidaan langettaa sakkorangaistus (220-2 200 euroa). Paikallisesti lain noudattamista valvovat viranomaiset. Lisäksi kansalaiset voivat soittaa ilmaisnumeroon ja kertoa havaitsemistaan rikkeistä.

Ruotsi

Ruotsin uudistettu tupakkalaki tulee voimaan kesäkuun alussa 2005. Laki kieltää tupakoinnin anniskeluliikkeissä. Tupakointi voidaan kuitenkin lain mukaan sallia erityisessä tupakointia varten varatussa tilassa. Tupakointihuoneen tulee täyttää sille laissa asetetut määräykset. Tupakointihuoneeseen ei ole tarjoilua, eikä asiakas saa viedä sinne mukanaan ruokaa tai juomaa. Huoneen tulee sijaita sellaisessa paikassa, että asiakkaiden ei pidä joutua kulkemaan sen läpi ja työntekijöiden ei tarvitse joutua oleskelemaan siellä kuin tilapäisesti kun siellä poltetaan. Ruotsissa voimaan astuvan lain valvomatta jättämisestä voidaan rangaista paikan omistajaa sakoilla tai viime kädessä ottamalla pois alkoholin myyntiin tarvittava lisenssi. Tällainen tulee kysymykseen siinä tapauksessa,

jos rikkoja ei ole kehotuksista ja muista toimenpiteistä huolimatta ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteisiin lain noudattamiseksi. Henkilö, joka tupakoi alueella missä tupakointi on kielletty voidaan poistaa paikalta, jos hän kieltämisestä huolimatta jatkaa tupakointia.

Viro

Virossa maan uusi tupakkalaki tulee voimaan kesäkuussa 2005. Siirtymäajan jälkeen, toukokuusta 2007 lähtien baareissa, kahviloissa, pubeissa, yökerhoissa, ruokaloissa sekä muissa julkisissa paikoissa, joissa tarjoillaan ruokaa ja juomaa, saa tupakoida ainoastaan erityisissä ilmastoiduissa tupakointihuoneissa. Viron tupakkalaki ei velvoita rakentamaan tupakointihuoneita.

Espanja

Espanjan valmisteilla olevassa lakiehdotuksessa ollaan kieltämässä tupakointi kaikkien työpaikkojen sisätiloissa. Erityisiä tupakointiin varattuja tiloja voidaan ehdotuksen mukaan rakentaa ravintoloihin ja baareihin, joiden asiakkaille varattu pinta-ala on 100 neliometriä tai enemmän. Myös yli 18 -vuotiaille tarkoitetuissa yökerhoissa sekä diskoissa erilliset tupakointialueet ovat ehdotuksen mukaan sallittuja. Tupakointiin varatun tilan tulee olla erotettu muusta tilasta, eikä tupakoimattomien henkilöiden tarvitse kävellä sen kautta. Tilan tarkoitus tulee olla näkyvästi merkittynä. Tupakointitilassa tulee olla erillinen ilmastointi tai tupakansavun poistaminen tilasta tulee tapahtua jollakin muulla tehokkaalla tavalla. Ravintolaan ja baariin, joiden asiakkaille varattu pinta-ala on 100 neliometriä tai yli, voidaan rakentaa tupakointitila, joka on korkeintaan 30 prosenttia asiakkaille varatusta tilasta. Muissa tapauksissa, joissa tupakointitilan rakentaminen on sallittu, saa tupakointiin varattava tila viedä alle 10 prosenttia asiakkaille tarkoitettusta tilan pinta-alasta. Tilan haltija on vastuussa tupakointitilaan liittyvien määräysten noudattamisesta. Lakiehdotuksessa tupakointikiellon rikkomisesta voi seurata sakkorangastus, jonka suuruus riippuu rikkeen vakavuuden asteesta. Tupakointitilaan liittyvien määräysten rikkomista, kuten puutteellista tiedottamista, voidaan pitää lievänä rikkeenä, josta voidaan langettaa sakkorangastus tilan haltijalle. Vakavaksi rikkeeksi voidaan katsoa itse tupakointitilaan liittyvien rakenteellisten ja ilmanvaihdollisten määräysten puutteellinen noudattaminen. Myös tästä voidaan rangaista sakolla tilan haltijaa.

2.3 Nykytilan arviointi

Nykyinen tupakkalaki sallii tietyin edellytyksin tupakoinnin ravintoloissa, hotelleissa ja majoitus- tai ravitsemusliikkeissä. Koska lain edellyttämät tekniset ratkaisut eivät ole estäneet tupakansavun kulkeutumista savuttomiksi varatuille alueille, altistuminen työympäristön tupakansavulle on edelleen merkittävä työsuojeluongelma. Selvitysten mukaan on edelleen sellaisia työpaikkoja, joissa työntekijät joutuvat altistumaan tupakansavulle joko päivittäin tai jatkuvasti tiettyinä vuorokauden aikoina. Altistumista tapahtuu erityisesti työpaikoissa, joissa anniskellaan, kuten ravintoloissa ja hotelleissa, mutta erityisesti pienissä pubeissa (tarjoilutila alle 50 m²), joissa tupakanpolto on sallittu tilan pienenudesta johtuen koko sisätilan alueella. Näissä tilanteissa tupakansavun aiheuttama altistuminen voi olla työntekijöille merkittävä.

Tupakanpolttoa ulkoalueille sijoitetuilla terasseilla tai katetuissa tiloissa ei ole kielletty. Tupakansavu voi kuitenkin kulkeutua näistä tiloista helposti myös ravintolan sisätiloihin.

Tupakkalain noudattaminen edellyttää tehokasta ja riittävää valvontaa. Tupakkalakia on kuitenkin vaikea ja käytännössä mahdoton valvoa niissä ravitsemisliikkeissä, joiden tilojen osassa tupakointi on sallittu. Tupakkalakia on vaikeaa valvoa käytännössä, koska nykylainsäädännön tilojen järjestelyä ja teknistä toteuttamista koskevat säännökset eivät anna selkeää ohjetta tilojen pinta-alojen määrittämiselle ja niiden ilmanvaihdon tai muulle tekniselle toteuttamiselle taikka savun leviämisen arvioinnille.

Valvonnan kannalta perusongelmana on se, että savuttomaksi edellytetyssä huonetilassa elinkeinonharjoittaja on sallinut tupakoinnin. Näin järjestettynä savuttomaksi tarkoitettua tilaa ei saada pysymään savuttomana. Useissa tapauksissa savuttomuus edellyttäisi toiminnanharjoittajalta yksittäisten tupakoivien asiakkaiden toiminnan ja liikkumisen valvontaa ja rajoittamista, joka on esimerkiksi yökerhotyyppisissä ravintoloissa käytännössä mahdotonta. Missä tahansa huonetilassa savun liikkumista ihmisten liikkumisen ja muista syistä aiheutuvien ilmapirtauksien mukana savulliselta puolelta savuttomaan tilaan ei käytännössä ole voitu estää, jos näitä tiloja ei ole fyysisesti erotettu toisistaan. Tupakansavun kiistaton toteaminen savuttomalta alueelta edellyttää kuitenkin mittauksia. Voimassa olevassa laissa niitä ei ole säädetty toiminnanharjoittajan järjestettäväksi. Toisaalta yli 13 000 ravintolan sisäilman seurantamittauksiin valvontaviranomaisten voimavarat eivät mitenkään riitä. Tupakansavun mittaamiseen ja mittausmenetelmiin liittyviä seikkoja on selvitetty sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa *Selvityksiä 2000:11 Tieteellinen peruskatsaus ympäristön tupakansavun terveyshaitoista*.

Nykyisin tupakkalakiin sisältyy käsitteitä, joita ei ole määritelty laissa, ja joiden merkitysten tulkintaongelmat vaikeuttavat lain toimeenpanoa käytännössä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on, etteivät ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen työntekijät altistu ympäristön tupakansavulle. Tämä on mahdollista, jos tupakointi kielletään pääsääntöisesti kaikissa niissä sisätiloissa, joissa työskennellään. Samalla estetään ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen asiakkaisiin kohdistuvia tupakansavun haittavaikutuksia.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Eräs ratkaisu tupakoinnin vaarojen estämiseen niissä tiloissa, joissa se nykyisin on sallittua tietyin edellytyksin on, että tupakointi kielletään täysin myös näissä tiloissa. Tällöin tupakointi olisi siis kielletty kaikissa sisätiloissa. Tupakoinnin voidaan katsoa kuuluvan kuitenkin perustuslaissa turvatus yksilön vapauden ja itsemääräämisoikeuden piiriin, kuten eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kanteluasian yhteydessä vuonna 2004 katsonut. Toisaalta työturvallisuuslain mukaan työnantajan velvollisuutena on huolehtia työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä työssä, mihin työntekijällä on myös perustuslain mukaan oikeus. Koska tupakoinnin rajoittaminen työtiloissa on perusteltua terveydellisistä syistä, sen kieltäminen työtiloissa ei ole suhteetonta.

Täyskielto aiheuttaisi sen, että asiakkaiden olisi mentävä ulos tupakoimaan. Tämä puolestaan johtaisi asiakkaiden edestakaiseen liikkumiseen ravintolasta ulos ja takaisin. Tällainen liikkuminen saattaa aiheuttaa järjestyshäiriöitä ja muita ongelmia sekä ravintolalle että rakennuksen muille liike- ja asuintiloille. Lisäksi ulkona tupakointiin liittyvä talvisaikana järjestelyjä, joita lämpimämmässä maissa ei tarvita.

Valvontakeinojen tehostamiseksi on esitetty, että kuntien tulisi voida määrätä välittömästi tuntuva sakko mainituista havaitsemistaan tupakoinnin väärinkäytöksistä. Kysymys olisi jälkikäteisvalvonnassa käytettävistä tehostuskeinoista. Jälkikäteisvalvonnan keinot ovat kuitenkin ongelmallisia, koska tällöin vahinko on päässyt jo tapahtumaan. Parempi keino olisi kehittää toimenpiteitä, jotka jo etukäteen ohjaisivat toimintaa siten, että väärinkäytöksiltä vältyttäisiin.

Nuorten altistuminen tupakansavulle ravintoloissa, pubeissa tai muissa ravitsemus- ja hotellitiloissa voitaisiin estää muun muassa asettamalla ikäraja tällaisiin tiloihin pääsyle. Tällaisen rajoituksen valvonta on kuitenkin käytännössä vaikeasti toteutettavissa.

Ravintolatupakointia koskevia tupakkalain muutoksia valmisteleivassa työryhmässä oli esillä myös sellainen vaihtoehto, että lääninhallitus toimisi tupakointitilan lupaviranomaisena. Koska tupakointitilan tyyppinen rakennelma vaatii maankäyttö- ja rakennuslain mukaan jo nykyisin kunnan rakennuslupan, olisi tässä vaihtoehdossa muodostunut kaksi päällekkäistä lupamenettelyä. Elinkeinonharjoittajan kannalta tämä saattaisi johtaa siihen, että päällekkäisen hakemusmenettelyn lisäksi hän saisi samasta asiasta kaksi eri päätöstä. Vaikka lupamenettelyä voitaisiin tällöin keventää myös siten, että kunnan rakennusvalvontaviranomainen alistaisi rakennuslupan tältä osin läänihallituksen vahvistettavaksi, työryhmä katsoi, ettei tällaisella menettelyllä saavutettaisi asian kannalta mitään olennaisia etua. Kun tupakointitilan rakennuslupa tulee kunnassa käsitellä yhteistyössä kunnan ympäristö- ja terveyslautakunnan kanssa, asia tulee myös tältä osin riittävän laajasti käsiteltyä kunnassa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Työntekijöiden altistuminen tupakansavulle voidaan estää kieltämällä tupakointi kaikissa sellaisissa sisätiloissa, joissa työskennellään. Lisäksi olisi huolehdittava siitä, ettei tupakansavu kulkeudu työskentelytiloihin muista sisätiloista tai ulkoa. Tämä on mahdollista nykyisillä teknisillä ratkaisuilla, ja tupakointitilan erottaminen muista sisätiloista voidaan toteuttaa siten, ettei siellä tapahtuvasta tupakoinnista aiheudu vaaraa työntekijöiden terveydelle.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pääsääntöisesti tupakointi kiellettäisiin kaikissa ravintolan tai ravitsemisliikkeen sisätiloissa olevissa työskentelytiloissa. Tupakointi voitaisiin kuitenkin sallia erillisessä tupakointitilassa, joka olisi hyväksytty ainoastaan tähän tarkoitukseen.

Tupakointitila olisi rakenteellisesti erotettava ravintolan muusta sisätilasta. Se voisi olla ravintolarakennuksen sisätiloissa tai erillisessä rakennuksessa. Kummassakaan tapauksessa tupakansavu ei saisi kulkeutua tupakointitilasta ravintolaan tai muuhunkaan savutomaan tilaan. Ravintolarakennuksessa olevan tupakointitilan poistoilma olisi johdetta-

va tupakointitilasta ulos, eikä sitä saisi käyttää kierrätysilmana. Myös erillisestä tupakointirakennuksesta poistoilma olisi johdettava suoraan ulos.

Koska tupakointitilassa ei pääsääntöisesti saisi työskennellä, siellä ei voitaisi myöskään tarjoilla. Kielto koskisi kaikkia työntekijöitä heidän palvelussuhteensa luonteesta riippumatta ja myös elinkeinonharjoittajan omaa työtä.

Ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen liikkeenharjoittajan olisi päätettävä siitä, kieltäkö hän tupakoinnin kokonaan sisätiloissa vai varaako hän tähän tarkoitukseen sisätilasta erillisen tupakointitilan asiakkailleen. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen ratkaisisi tupakointitilan toteuttamissuunnitelman hyväksyttävyyden ravintoloitsijan tai muun ravitsemisliikkeen elinkeinonharjoittajan rakennusluvan yhteydessä. Tällä tavoin tupakointitila olisi kaikilta osin etukäteisvalvonnan piirissä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin tupakointitilan mitoituksesta sekä rakenteellisista, ilmanvaihtoon liittyvistä ja muista teknisistä vaatimuksista. Mitoituksen osalta kysymys voisi olla esimerkiksi tupakointitilan enimmäis- tai vähimmäismitoista taikka sen pinta-alan tai tilavuuden suhteesta ravitsemisliikkeen tai sen anniskelualueen kokoon tai asiakaspaikkojen lukumäärään.

Valvonnan tehostamiseksi seuraamusjärjestelmää ehdotetaan laajennettavaksi siten, että tupakointirikkomukseen voitaisiin tuomita myös se, joka jatkaa tupakointia ravintolassa tai muussa ravitsemisliikkeessä liikkeen harjoittajan tai tämän edustajan huomautuksesta piittaamatta.

Käsitteistön selventämiseksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi sisätilan, työtilan ja tupakointitilan määritelmät. Samalla lakiin siirrettäisiin toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen (225/1977) 1 §:ssä määritellyt savuttoman tilan sekä työyhteisön yhteisiä, työyhteisön yleisiä ja työyhteisön asiakkaalle tarkoitettujen tilojen määritelmät.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotetun tupakointitilan ja toimivan ilmastointijärjestelmän rakentamis- ja investointikustannukset saattavat muodostua sellaisiksi, ettei kaikilla ravintoloilla tai muilla ravitsemisliikkeillä ole taloudellisia mahdollisuuksia rakentaa esityksen mukaista tupakointitilaa. Tupakointitilalle asetetaan lisäksi sellaisia rakenteellisia vaatimuksia, että niitä ei ole useinkaan mahdollista toteuttaa nykyisissä ravintoloissa tai muissa ravitsemisliikkeissä. Tämä koskee erityisesti vanhempaa rakennuskantaa. Näistä syistä tupakointi joudutaan todennäköisesti kieltämään lukuisissa yrityksissä. Odotettavissa on lisäksi, että osa tupakoivista asiakkaista siirtyy ravintoloista tai muista ravitsemisliikkeistä muuhun ympäristöön, ja tupakoinnin ohella osa alkoholin kulutuksesta siirtyy muualle.

Vaikutukset tulevat kohdistumaan erityisesti pieniin ja asuntokiinteistöissä toimiviin ravintoloihin ja muihin ravitsemisliikkeisiin. Vaikutukset ovat todennäköisesti suhteellisesti suurimmat kasvukeskusten ulkopuolella ja lähiöissä.

Esitys saattaa johtaa sekä yritystoiminnan lopettamisiin että yritysten liikevaihdon pientymisiin, millä on työllisyyttä heikentävä vaikutus erityisesti anniskeluravintoloissa. Muihin ravintoloihin ja ravitsemisliikkeisiin esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia.

Lähinnä ulkomaiset kokemukset ja tutkimukset ovat osoittaneet, että taloudelliset vaikutukset ovat olleet ennakolta arvioitua vähäisemmät.

Kokemuksia ravintolatupakoinnin kieltämisestä Irlannissa ja Norjassa

Irlannissa anniskeluliikkeiden liikevaihto on laskenut muutaman viimeisen vuoden aikana. Tupakointikiellolla ei yksin liene suurta vaikutusta liikevaihdon vähenemiseen, sillä koko maan ravintola-alaa koettelee useita myyntiin vaikuttavia tekijöitä, kuten korkeat hinnat ja ravintolakulttuurin muutos.

Irlannissa yleinen mielipide on ollut tupakointikiellon puolella. Tupakoimattomat sekä tupakoivat henkilöt tukevat lakia ja katsovat sen olevan hyvä asia. Irlannissa tehdyn selvityksen mukaan tupakkalakia noudatetaan työpaikoilla, joissa ilmanlaatu on lain voimaantumisen jälkeen parantunut. Ennen lain voimaantumista ja sen jälkeen suoritetuissa ilmanlaadun mittauksissa todettiin, että ilman haitalliset hiukkaset olivat vähentyneet huomattavasti. Lailla on onnistuttu tehokkaasti vähentämään työntekijöiden altistumista ympäristön tupakansavulle

Norjassa ollaan parhaillaan arvioimassa maan tupakkalain vaikutuksia. Kuten Irlannissa, niin myös Norjassa lailla on ollut selkeästi työpaikkojen ilmanlaatua parantava vaikutus. Norjassa tupakointikielto työpaikoilla on myös vähentänyt työntekijöiden tupakointia. Norjassa ja Irlannissa tupakoivat ovat vuodenajasta riippumatta siirtyneet tupakoimaan ulkona.

Norjassa lakia valvovat kunnan paikalliset viranomaiset sekä maan työturvallisuutta valvova viranomaisena. Norjassa ja Irlannissa lakia valvovien viranomaisten mukaan tupakkalain valvonnan suhteen ei ole todettu olevan suuria ongelmia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Voimassa olevan tupakkalain noudattamisen paikallisvalvontatehtävät kuuluvat kunnalle. Tätä toteutetaan yleensä osana muuta terveysturvallisuutta. Ravintolat ovat terveysturvallisuuden kohteena, ja tupakoinnin rajoittamisen valvonta toteutuisi muun valvonnan yhteydessä lisäämättä merkittävästi työmäärää nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Työpaikkojen osalta tupakkalain noudattamista valvovina viranomaisina toimivat myös valtion työsuojeluviranomaiset. Työsuojeluviranomaiset tarkastavat jo nyt tupakkalain toteutumisen ravintolahenkilökunnan työtiloissa eikä heidänkään työmääränsä lisääntyisi esityksen johdosta.

Kunnan rakennuslupaviranomaisille aiheutuisi lisää tehtäviä tupakointitiloille myönnettävien rakennuslupien käsittelystä ja mahdollisista toimenpiteistä lain vastaisten tupakointitilojen poistamiseksi tai muuttamisesta lain vaatimusten mukaisiksi. Lisätehtävät riippuisivat kuitenkin elinkeinonharjoittajan päätöksestä ryhtyä tupakointitilan rakennushankkeeseen ja tästä johtuvien uusien rakennuslupien määrästä.

Esityksestä poliisille aiheutuvien lisätehtävien määrän voidaan arvioida muodostuvan vähäiseksi, koska jo nykyisen tupakkalain nojalla valvontaviranomaisille on oikeus saada poliisilta virka-apua valvontavelvollisuuksiensa toteuttamisessa ja tällaiset tehtävät kuuluvat poliisiin normaaleihin virkatehtäviin. Poliisi valvoo myös järjestysmieskoulutusta, jossa ehdotetun lain johdosta tulisi ottaa huomioon tupakointikiellosta ja – tilasta aiheutuvat seikat.

4.3 Yhteiskunnalliset ja ympäristöön kohdistuvat vaikutukset

Esityksellä ravintolatyöntekijät suojattaisiin tahattomalta terveydelle haitalliselta ympäristön tupakansavualtistukselta ja saatettaisiin työsuojelullisesti samaan asemaan kaikkien muiden työntekijöiden kanssa. Esitys koskee hyvin naisvaltaista työalaa (70 prosenttia naisia) ja parantaisi muun terveyden suojelun lisäksi tämän työntekijäryhmän synnytysterveyttä.

Syöpävaaran lisäksi jo varsin vähäinen ympäristön tupakansavulle altistuminen lisää sydän- ja verisuonisairauksien vaaran puoleen siitä minkä aktiivinen tupakointi aiheuttaa. Muita merkittäviä ympäristön tupakansavun aiheuttamia terveysvaaroja työpaikoilla ovat erilaiset hengityselinten sairaudet ja raskaana olevien naisten sikiönkehityksen vaarantuminen. Ravintoloiden tupakansavualtistuminen on suuruudeltaan verrattavissa 1-6 savukkeeseen päivittäiseen polttamiseen ja se aiheuttaa helposti työntekijälle pysyvän työperäisen nikotiiniriippuvuuden. Tämä on suurin ravintolatyöntekijöiden tupakoinnin yleisyyttä selittävä tekijä. Ravintolatyöntekijöiden työympäristön säätäminen lailla savuttomiksi poistaisi tai vähentäisi huomattavasti lueteltuja terveysvaaroja ja näkyisi nopeasti parantuneena työterveytenä ja sairauspoissaolojen pienenemisenä hengitystieinfektioiden vähetessä.

Laki koskisi kaikkia ravintoloita ja suojaisi aiempaa paremmin ravintola-asiakkaat tahattomalta tupakansavualtistukselta kaikkialla ravintoloissa. Lain antaman suojan piiriin tulisivat myös asiakkaat niissä ravintoloissa, joiden tarjoilualue on enintään 50 m² suuruinen ja joissa voimassaolevan lain mukaan ei ole tarvinnut rajoittaa tupakointia. Tupakoinnin keskittäminen erillisiin tarkoitukseen rakennettuihin tupakkatiloihin vähentäisi satunnaistupakointia erityisesti nuorten ravintola-asiakkaiden keskuudessa ja siten riskiä sairastua nikotiiniriippuvuuteen ja tulla pysyväksi tupakoitsijaksi.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön helmikuussa 2005 asettamassa ravintolatupakointia koskevia tupakkalain muutoksia valmisteleavassa työryhmässä.

Professori Kari Reijulan raportti Ravintoloita koskevan tupakkalain toteutuminen Suomessa. Selvityshenkilön raportti (sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:15) valmistui syyskuussa 2004. Reijula esitti tupakansavulle altistumisen vähentämiseksi tai estämiseksi kokonaan ravintoloissa ensisijaisesti kaksi vaihtoehtoa joko tupakoinnin kieltoa kokonaan tai erillistä tupakointitilaa.

Eduskunta liitti vastauksessaan (EV 275/1998 vp) hallituksen esitykseen laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta lausuman. Lausumassa todetaan, että eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain vaikutuksia ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, joilla väestön tupakointia voidaan edelleen vähentää.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen
Esityksestä on pyydetty lausunnot...

Yksityiskohtaiset perustelut

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

2 §. Pykälään 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi 10 – 16 kohta eräiden laissa esiintyvien tilojen käsitteiden selkeyttämiseksi. Muutos antaisi entistä paremmat mahdollisuudet puuttua valvonnallisesti sellaisissa tiloissa tapahtuvaan tupakointiin, joka olisi laissa kielletty.

Pykälän 10 kohdan nojalla sisätilalla tarkoitettaisiin suljettua tilaa, jossa on katto, lattia ja seinät. Sisätilan muodostaisi myös tila, jossa yhden tasopinnan lisäämisellä voidaan muodostaa suljettu tila. Sisätilan edellytyksenä olisi myös, että se on tarkoitettu asuin-, oleskelu-, odotus- tai työskentelytilaksi. Sisätila ei siten voisi olla esimerkiksi katos tai muu katettu tila, jos siitä ei voitaisi muodostaa suljettua tilaa lisäämällä siihen yhtä ta-sopintaa.

Sisätila voisi muodostua käytännössä yhdestä huoneesta tai huoneistosta. Säännös vastaisi asialliselta sisällöltään työtilojen suunnittelusta annetun maankäyttö- ja rakennusasetuksen 52 §:n 1 momentin säännöksiä näiden tilojen suunnittelussa noudatettavista asuinhuonetta koskevista vaatimuksista.

Pykälän 11 kohdan mukaan työtila määriteltäisiin sisä- tai ulkotilaksi, jossa työskennellään. Määrittely on tarpeen, koska esityksessä ehdotetaan tupakoinnin kieltämistä ainoastaan sisätiloissa, ja erityisesti terassiravintoloiden ulkotiloissa voidaan suorittaa myös tarjoilua ja anniskelua.

Pykälän 12 kohdan mukaan tupakointitilalla tarkoitettaisiin sisätilaan sijoitettua lupaviranomaisen hyväksymää tilaa, jossa tupakointi olisi sallittua.

Pykälän 13 kohdan mukaan savuttomalla tilalla tarkoitettaisiin sisätilaa tai sen osaa, jossa tupakointi on kielletty. Määritelmä vastaa nykyistä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun asetuksen (225/1977) 1 §:n 8 kohtaa.

Pykälän 14 kohdan mukaan työyhteisön yhteisellä tilalla tarkoitettaisiin työyhteisössä työntekijöille tarkoitettua tai heidän yhteisessä käytössään olevaa lepo-, ruokailu-, saniteetti- ja muuta henkilöstötilaa, heidän käytössään olevaa käytävä-, aula- ja porrastilaa sekä heille muuhun yhteiseen kokoontumiseen tarkoitettua sisätilaa. Määritelmä vastaa 13 kohdassa mainitun asetuksen 1 §:n 9 kohtaa.

Pykälän 15 kohdan mukaan työyhteisön yleisellä tilalla tarkoitettaisiin työyhteisön sisätilaa, johon yleisöllä on esteetön pääsy. Määritelmä vastaa 13 kohdassa mainitun asetuksen 1 §:n 10 kohtaa.

Pykälän 16 kohdan mukaan työyhteisön asiakkaille tarkoitettaisiin työyhteisössä asiakkaille varattua tai heidän käytössään olevaa sisätilaa. Määritelmä vastaa 13 kohdassa mainitun asetuksen 1 §:n 11 kohtaa.

11 a §. Koska työntekijän suojaamisesta työssä säädetään myös työturvallisuuslainsäädännössä, pykälään ehdotetaan otettavaksi tätä koskeva selvennys, ja virkkeen sivulause ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Samalla pykälä ehdotetaan siirrettäväksi asia-sisältönsä takia 5 lukuun.

12 §. Pykälän 6 kohta ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana. Pykälän 5 kohdan mukaan tupakointi olisi kielletty kaikissa siinä sanotuissa tiloissa riippumatta tupakoitsijasta. Tupakointi olisi kielletty myös ravintolan ja muun ravitsemusliikkeen sisätiloissa, ellei 13 §:stä tai 13 b ja 13 d §:stä muuta johdu. Tällöin myös ravintolatyöntekijöitä kohdeltaisiin tasapuolisesti estämällä heidän tupakka-altistumisensa kuten muillakin työpaikoilla. Ehdotetun uuden 13 b §:n nojalla tupakointi voisi olla sallittua ainoastaan tähän käyttötarkoitukseen hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa, jossa ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen olisi kielletty. Ehdotetun 13 d §:n nojalla tupakointi olisi mahdollista ainoastaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymän suunnitelman mukaisessa tupakointitilassa, edellyttäen, ettei tupakointitilasta aiheudu terveysvaaraa ravintolan tai muun ravitsemusliikkeen työntekijöille ja asiakkaille ja jonka tekniset ratkaisut estävät tupakansavun kulkeutumisen työtiloihin.

Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jonka mukaan ravintolan tai muun ravitsemusliikkeen elinkeinonharjoittajan tulisi huolehtia, että savua ei kulkeudu sisätiloihin ravitsemusliikkeen terassilta tai muusta ulkona olevasta tarjoilutilasta ja elinkeinonharjoittajan hallinnassa ulkona olevalta tupakointipaikalta taikka muultakaan elinkeinonharjoittajan hallinnassa olevalta alueelta, joilla tupakointi on sallittua. Tyypillinen esimerkki on ravintola, joka pitää kesällä edustallaan katuterassia ja avaa tai poistaa tällöin terassinpuoleisen ikkunansa. Tässä tapauksessa terassilla ei saisi tupakoida, koska savu kulkeutuu avoimesta ikkunasta ravintolan sisätiloihin. Savu ei saisi kulkeutua sisätiloihin muidenkaan aukkojen, kuten esimerkiksi ilmanvaihtoaukkojen kautta.

13 §. Koska uudessa 13 b §:ssä ehdotetaan, että tupakointi olisi pääsääntöisesti kielletty ravintolassa tai muun ravitsemusliikkeessä, ehdotetaan, että pykälän 2 momentti muutettaisiin vastaavasti. Tupakointi olisi siten mahdollista edelleen hotellin ja muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneissa.

13 b §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, missä tapauksissa ravintolan tai muun ravitsemusliikkeen sisätiloissa tapahtuva tupakointi voisi olla sallittua. Sen mukaan tupakointi voisi olla sallittua ravintolan tai ravitsemusliikkeen sisätiloissa ainoastaan tähän käyttötarkoitukseen hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Samoin kuin voimassa olevan lain mukaan, elinkeinonharjoittajan tulisi edelleen huolehtia siitä, että tupakansavu ei leviä savuttomille alueille tupakointitilasta. Koska tila olisi tarkoitettu ainoastaan tupakointiin, tilassa ei saisi järjestää sen käyttötarkoituksen lisäksi mitään oheistoimintaa, esimerkiksi pelejä.

Pykälän mukaan ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen olisi kielletty tupakointitilassa. Ehdotetun 13 c §:n mukaan myös työskentely tupakointitilassa on kielletty, mikä merkitsee sitä, ettei sinne tarjoilla ruokaa eikä juomaa. Myöskään asiakkaat eivät saisi itse viedä ruokaa tai juomaa tupakointitilaan. Jos ruoan tai juoman vieminen tupakointitilaan olisi sallittu, tarjoilijat ja siivoojat joutuisivat käymään tupakointitilassa jatkuvasti ja altistuisivat tupakansavulle.

13 c §. Pykälän 1 momentin mukaan ravintolan tai ravitsemisliikkeen henkilökunnan työskentely olisi kielletty tupakointitilassa, lukuun ottamatta järjestyksenpitoon tai paloja pelastustoimeen taikka muita vastaavia turvallisuuteen liittyviä välttämättömiä toimenpiteitä. Siten esimerkiksi tarjoilija ei saisi tarjoilla tupakointitilassa, mutta tilan järjestysmiehen toimenpiteet tupakkatilassa olisivat mahdollisia, ottaen huomioon, mitä työturvallisuudesta säädetään.

Työturvallisuuslain 27 §:n 1 momentin mukaan työssä, johon liittyy ilmeinen väkivallan uhka, työ ja työolosuhteet on järjestettävä siten, että väkivallan uhka ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta. Tällöin työpaikalla on oltava väkivallan torjumiseen tai rajoittamiseen tarvittavat asianmukaiset turvallisuusjärjestelyt tai –laitteet sekä mahdollisuus avun hälyttämiseen. Usein ravintoalalla syntyy tilanteita, joissa joudutaan kohtaamaan väkivaltainen asiakas. Turvajärjestelyjä voivat olla esimerkiksi kulunvalvonta, ovien automaattinen sulkeutuminen, kameravalvonta, turvamiehet ja erilaiset hälytyslaitteet. Jotta järjestys voisi säilyä myös tupakointitilassa, tulee turvamiehellä olla mahdollisuus päästä tupakointitilaan sen käytön aikana. Vastaavasti tämä mahdollisuus tulee olla poliisilla ja pelastusviranomaisilla.

Työnantajana toimiva elinkeinonharjoittaja on velvollinen huolehtimaan myös tupakointitilan siivoojan työturvallisuudesta. Jotta siivooja voisi suorittaa tehtävänsä turvallisuttaan ja terveyttään vaarantamatta, tulisi siivous tapahtua vasta tupakointihuoneen tyhjennyttyä tupakansavusta huolellisen tuulettamisen jälkeen.

13 d §. Vaikka maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tupakointitilan tyyppisille rakennelmille jo nykyisinkin vaaditaan rakennuslupa, pykälän 1 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että tupakointitilan rakentamiseen tulee saada rakennuslupa, jolloin olisi soveltuvin voimassa, mitä säädetään ja määrätään rakennukselle myönnettävästä rakennusluvasta.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin yleissäännökset tupakointitilan hyväksyttävyydelle asetettavista vaatimuksista sen lisäksi, mitä rakennusluvan myöntämisestä muutoin säädetään tai määrätään.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tupakointitilan rakenteellisista ja muista teknisistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista.

Koska Suomen rakentamismääräyskokoelmaan rakennusten sisäilmastosta ja ilmanvaihdosta (D 2) sisältyy ainoastaan säännökset siitä, kuinka savullinen ilma tulee yleensä johtaa sisätiloista pois, eikä siihen sisälly yksittäistä tupakointitilaa koskevia erityissäännöksiä, näistä tulisi säätää erikseen. Tästä syystä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin esimerkiksi niiden teknisten ratkaisujen lähtökohdista, joiden nojalla tupakansavu saataisiin pysymään poissa muista sisätiloista sekä tupakansavun mit-

tausjärjestelmistä. Säännökset voisivat koskea esimerkiksi tupakointitilan sisään - ja uloskäynnin teknisiä ratkaisua ja raikkaan tuloilman johtamista tupakointitilaan. Asetuksella säädettäisiin esimerkiksi oven korkeudesta ja oven muista teknisistä ratkaisuisista, kuten mahdollisesti tarvittavista ilmaverhoista tai tuulikaapeista. Samoin säädettäisiin tupakointitilan paineistuksesta, ilmanvaihdon seurannasta ja muista säätöjärjestelmistä, kuten antureista ja ilmapirran suhteuttamisesta asiakasmääriin.

Ministeriön asetuksella voitaisiin tarvittaessa säätää myös tupakointitilan valaistuksesta, seinien läpinäkyvyydestä ja kalustuksesta.

13 e §. Pykälän 1 momentin mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen olisi ilmoitettava kunnan tupakkalakia valvovalle viranomaiselle ja alkoholilain (1143/1994) 21 §:ssä tarkoitetulle anniskelulupaviranomaiselle tupakointitiloille myöntämistään rakennusluvista. Ilmoitus on tarpeen, jotta tupakointitilojen valvonta ja ohjaus voidaan tarkoituksenmukaisesti toteuttaa.

13 f §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi perussäännökset tupakointitilan hyväksymistä koskevasta menettelystä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi perussäännökset tupakointitilaa koskevaan rakennuslupahakemukseen liitettävistä lisäselvityksistä. Hakemukseen tulisi liittää tupakointitilaa koskeva suunnitelma piirustuksineen, selvitys anniskelualueen tai huoneistoalan koosta, selvitys tupakkatilan rakenteellisesta ja muusta teknisestä vaatimuksenmukaisuudesta sekä oma- ja valvontasuunnitelma, jossa selvitetään, miten tupakointitilan järjestystä ja olosuhteita valvotaan ulkopuolelta.

Rakennushankkeen pääsuunnittelijan tehtävänä on huolehtia rakennushankkeen suunnitelmien riittävästä laadusta ja laajuudesta niin, että suunnitelmilla voidaan osoittaa rakentamiselle myös tupakkalainsäädännön osalta asetettujen vaatimusten täyttyvän. Erikoisalan kokonaisuudesta vastaavan suunnittelijan, kuten vastaavan lvi-suunnittelijan tehtäviin kuuluu sisäilmatavoitteiden, ilmanvaihtojärjestelmien, savunpoitajärjestelmien ynnä muiden tämän kaltaisten suunnittelutehtävien yhteensovittaminen. Koska maankäyttö- ja rakennusasetuksen 48 §:n nojalla sekä rakennussuunnittelun kokonaisuudesta ja laadusta vastaavalla hankkeen pääsuunnittelijalla että erityisalan kokonaisuudesta vastaavalla suunnittelijalla tulee olla hyvät ammatilliset edellytykset huolehtia suunnittelun kokonaisuudesta, pykälässä tarkoitetun selvityksen voisi antaa kumpi tahansa näistä suunnittelijoista

Pykälän 2 momentin mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen voisi vaatia hakijalta myös luvan myöntämisen kannalta tarpeellisia lisäselvityksiä. Nämä olisivat luvan rajoittamista tai valvonnan ja järjestyksenpidon kannalta tarpeellisten ehtojen asettamista koskevia lisäselvityksiä sekä muita luvan edellytyksiä koskevia selvityksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan rakennusvalvontaviranomainen voisi antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset tupakointitilan hyväksymistä koskevasta hakemuksesta ja hakemuksessa annettavista selvityksistä. Määräykset koskisivat teknisiä seikkoja, kuten hakemuslomakkeen muotoa, siinä esitettäviä asiakohtia ja hakemukseen liitettäviä selvityksiä.

Pykälän 4 momentin mukaan sen lisäksi mitä 10 §:ssä säädetään omavalvonnasta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun kirjallisen omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

13 g §. Pykälän 1 momentin mukaan rakennusvalvontaviranomaisella olisi oikeus määrätä lain vastainen rakennelma poistettavaksi tai muutettavaksi, jos tupakointitila ei täyttäisi sille tupakkalaissa, sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tai työturvallisuuslainsäädännössä asetettuja vaatimuksia, jos lain edellyttämiä tarpeellisia ja ilmanvaihtoon liittyviä toimenpiteitä ei olisi toteutettu asetetussa määräajassa tai jos rakennuslupapäätöksessä asetettuja ehtoja ei noudatettaisi. Säännös ei laajentaisi rakennusvalvontaviranomaisen jo nykyisin maankäyttö- ja rakennuslaissa olevia valtuuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan rakennusvalvontaviranomainen voisi asettaa määräyksen sä tehostamiseksi uhkasakon tai teettämisuhan. Uhkansakon tuomitsisi ja teettämisuhan määräisi täytäntöön pantavaksi hallinto- oikeus rakennusvalvontaviranomaisen hakemuksesta.

Pykälän 3 momentin mukaan työsuojeluviranomaisen, tupakkalain valvontaa suorittavan kunnan viranomaisen ja tarvittaessa poliisin olisi ilmoitettava rakennusvalvontaviranomaiselle ja alkoholilain (1143/1994) 21 §:ssä tarkoitetulle anniskelulupaviranomaiselle havaitsemistaan 1 momentissa tarkoitetuista tapauksista. Kunnan valvontaviranomainen valvoo tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista ravintoloissa tupakkalain 14 §:n mukaisesti ja työsuojeluviranomainen siten kuin siitä on erikseen säädetty.

14 §. Pykälän mukaan ehdotetaan, että poliisin valvontavelvollisuuksia laajennettaisiin siten, että poliisi valvoisi myös 12 §:n 5 kohdan toteuttamista. Poliisin tupakointikiellon valvonnan piiriin tulisivat siten kaikki työyhteisöjen yhteiset, yleiset sekä asiakkaille tarkoitetut sisätilat.

Ehdotettu säännös on selkeyttää esillä olevan lain 30 a §:ää, jonka mukaan laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka- apua lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöön panemiseksi.

28 a §. Pykälässä säädettäisiin kunnallisten valvontaviranomaisten velvollisuudesta toimittaa Tuotevalvontakeskukselle valvontaa koskevia tietoja. Tuotevalvontakeskus tarvitsee tiedot järjestelmällistä, kattavaa ja suunnitelmallista tupakkalain valvonnan ohjausta ja koordinoitua varten sekä valvonnan toteutumisen riittävyden arviointia ja seurantaa varten. Tällaisia tietoja ovat muun muassa viranomaisen tekemiä valvontakäyntejä ja –toimenpiteitä koskevat tiedot. Tiedot voitaisiin toimittaa myös teknistä käyttöyhteyttä käyttäen.

32 §. Nykyistä pykälän 1 momentissa säädettyä tupakkarikkomuksesta langetettavan sakkorangaistuksen soveltamista ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös tapauksia, joissa tupakoitsija ravintolan tai muun ravitsemusliikkeen liikkeenharjoittajan tai tämän edustajan huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia. Tästä syystä pykälän viittauksia on muutettu vastaavasti.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi vastaava muutos kuin 2 momenttiin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ravintolatupakoinnin valvontaa koskevan omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta sekä tupakointitilan mitoituksesta, rakenteellisista ja muista teknisistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista.

3 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Lakiin otettaisiin säännökset, jotka velvoittaisivat elinkeinonharjoittajan hakemaan erilliselle tupakointitilalle rakennusluvan. Tupakointitilan rakennuslupa edellyttäisi myös eräitä lisäselvityksiä. Lisäselvityksiä olisivat muun muassa tupakointitilasta annettavat asiantuntujalausunnot.

Vaikka rakennuslupamenettely ei sinänsä muutu kunnan rakennusvalvontaviranomaisessa, nykyisen tupakkalain nojalla mitään erillistä tupakointitilaa ei ole tarvinnut toteuttaa ravintolassa tai muussa ravitsemisliikkeessä. Esitys merkitsee näin ollen, että elinkeinonharjoittajalle tulee varata riittävä aika tällaisen tilan suunnittelua ja toteutusta varten.

Voimaantuloajankohtaa harkittaessa on huomioitava myös se, että ehdotettu laki edellyttää kunnan rakennusvalvonta- ja terveydensuojeluviranomaisten sekä ravintola-alan kouluttamista. Lisäksi ehdotettu laki edellyttää laajaa kansalaisille kohdistuvaa tiedottamista. Ravintola-alan on tämän lisäksi muutoinkin sopeutettava liiketoimintansa uusien säännösten mukaiseksi. Rakennusvalvontaviranomaisille tulee varata myös riittävä aika ohjeistaa tupakointitilan hakemusmenettelyä. Myös sosiaali- ja terveysministeriön lain toimeenpanoa varten annettavat asetukset tulisi saattaa voimaan samanaikaisesti ehdotetun lain kanssa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lain vahvistamisen ja sen voimaantulon välisen ajan on oltava riittävän pitkä, jotta nyt ehdotettuun sääntelyyn liittyvä muu norminanto voitaisiin mahdollisuuksien mukaan saattaa voimaan lainsäädännön kanssa samanaikaisesti, eikä elinkeinonharjoittajan sopeutumisaika muodostu kohtuuttomaksi.

Edellä mainitut seikat huomioon ottaen hallitus katsoo, että ehdotetun lain sovelias voimaantuloajankohta voisi olla esimerkiksi 15 päivänä lokakuuta 2006 eli vuoden kulluttua siitä, kun eduskunta on lain hyväksynyt.

Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan tupakointi olisi kielletty lain voimaantullessa kaikissa ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa, lukuun ottamatta ehdotetun lain mukaista erillistä tupakointitilaa. Tupakointikiellosta voitaisiin poiketa kuitenkin myös 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

Jos elinkeinonharjoittaja olisi ennen ehdotetun lain voimaantuloa toteuttanut voimassa olevan lain edellyttämät rakenteelliset, tupakointitilan rajaamiseen ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet, eikä valvontaviranomaisella ole ollut niihin huomauttamista, tarve toteuttaa ehdotetun lain mukaiset toimenpiteet ei ole niin kiireellinen kuin siinä tapauksessa, ettei toimenpiteitä ole toteutettu lainkaan tai ne ovat puutteelliset. Säännöksen 3 momentin mukaan ehdotetaan, että tällaisissa tapauksissa tarpeelliset rakenteelliset ja

ilmanvaihtoon liittyvät muutokset voitaisiin toteuttaa kahden vuoden kuluessa ehdotetun lain voimaan tulosta. Mainittu kahden vuoden siirtymäaika tulisi sovellettavaksi vain niissä ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä, joiden osalta nykyisen tupakkalain säännösten noudattaminen on erikseen tarkastettu ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Tarkastus tehtäisiin elinkeinonharjoittajan aloitteesta. Siirtymäajan pituutta harkittaessa on otettu huomioon nykyisen tupakkalain johdosta tehtyjen investointien kohtuullinen kuoletusaika ja se, että lain 487/1999 voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan nykyisen lain mukaiset tupakansavun kulkeutumista estävät rakenteelliset ja ilmavaihtoa parantavat muutokset on tullut toteuttaa 1 päivään heinäkuuta 2003 mennessä. Siirtymäaikaa harkittaessa ei ole erikseen voitu ottaa huomioon vuoden 2003 jälkeen tehtyjä investointeja.

Koska lain voimaan tullessa kunnan rakennusvalvontaviranomaisella voi olla vireillä aikaisemman lain mukaisia rakennuslupahakemuksia, ehdotetaan että lain voimaantullessa vireillä olevaa rakennuslupahakemusta on täydennettävä tämän lain vaatimusten mukaisesti.

Koska lakiin siirrettäisiin toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25 päivänä helmikuuta 1977 annetun asetuksen (225/1977) 1 §:n 1 momentin 8-11 kohta, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 174/1995, ehdotetaan että mainitut kohdat kumotaan asetuksesta.

Ennen tämän lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla muun muassa tupakointitilan rakennuslupaa koskeva viranomaisohjeistus ja tiedottaminen.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on mietinnöissään 24/1998 vp – HE 82/1998 vp katsonut, että hallituksen esityksessä, jolla pyrittiin suojelemaan ravintoloiden ja majutusliikkeiden asiakkaita ja työntekijöitä tahattomalta altistumiselta tupakansavulle ja siitä aiheutuville terveyshaitoille, kysymys oli silloisen hallitusmuodon 15 a §:n 3 momentissa säädetyn turvaamisvelvollisuuden mukaisesta lainsäädännöstä. Elinkeinoharjoittamisoikeuden ja omaisuudensuojan kannalta lakiehdotus merkitsi rajoituksia. Velvoite jakaa tarjoilutila tupakoivien osaan ja savuttomaan osaan kavensi omistajan vapautta päättää omaisuutensa käytöstä, minkä lisäksi jakamisvelvoitteen edellyttämistä muutostöistä aiheutui kustannuksia.

Perustuslakivaliokunta katsoi kuitenkin lausunnossaan, että, ottaen huomioon rajoitusten laajuus ja suhteellisuus (välttämättömyys hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi), ettei rajoitus merkitse elinkeinon harjoittamisen kannalta sellaista liian ankaraa keinoa, jota lievemmin toimenpitein olisi mahdollista saavuttaa ehdotuksen taustalla oleva hyväksyttävä tarkoitus. Siten lakiehdotus voitiin käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Koska nyt esillä olevassa lain muutosesityksessä on kysymys samoista perustuslain perusoikeuksista ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta kuin edellä mainitussa hallituksen esityksessäkin, hallituksen käsityksen mukaan rajoitusten tekniselle toteuttamiselle voidaan asettaa lisävaatimuksia puuttamalla elinkeinonharjoittajan vapauksiin, jotta työntekijää ja asiakasta voidaan paremmin suojella tupakoinnin aiheuttamilta ter-

veyshaitoilta. Tästä syystä hallitus katsoo, että esitys voitaisiin käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 12 §:n 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 487/1999,

muutetaan 11 a §, 12 §:n 5 kohta, 13 §:n 2 momentti, 14 §:n 8 momentti ja 32 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 11 a § laissa 741/2002, 12 §:n 5 kohta, 13 §:n 2 momentti ja 14 §:n 8 momentti mainitussa laissa 487/1999, ja 32 §:n 1 ja 2 momentti mainitussa laissa 765/1994, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 953/1992, sekä osaksi laeissa 498/2002 ja mainitussa laissa 487/1999 uusi 10-16 kohta, 12 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 765/1994 ja mainitussa laissa 487/1999 uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 13 b - 13 g ja 28 a § seuraavasti:

2 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

---

10) *sisätilalla* suljettua tilaa, jossa on katto, lattia ja seinät tai tilaa, josta yhden tasopinnan lisäämisellä voidaan muodostaa suljettu tila, ja joka on tarkoitettu asuin-, oleskelu-, odotus- tai työskentelytilaksi;

11) *työtilalla* sisä- tai ulkotilaa, jossa työskennellään; sekä

12) *tupakointitilalla* sisätilaan sijoitettua lupaviranomaisen hyväksymää tilaa, jossa tupakointi on sallittu;

13) *savuttomalla tilalla* sisätilaa tai sen osaa, jossa tupakointi on kielletty;

14) *työyhteisön yhteisellä tilalla* työyhteisössä työntekijöille tarkoitettua tai heidän yhteisessä käytössään olevaa lepo-, ruokailu-, saniteetti- ja muuta henkilöstötilaa, heidän käytössään olevaa käytävä-, aula- ja porrastilaa sekä heille muuhun yhteiseen kokoon- tumiseen tarkoitettua sisätilaa;

15) *työyhteisön yleisellä tilalla* työyhteisön sisätilaa, johon yleisöllä on esteetön pääsy; sekä

16) *työyhteisön asiakkaille tarkoitettulla tilalla* työyhteisössä asiakkaille varattua tai heidän käytössään olevaa sisätilaa.

5 luku. Väestön suojaaminen ympäristön tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta

11 a §

Ympäristön tupakansavu on syöpävaarallinen aine, jolta suojaamiseen työssä noudatetaan, mitä tässä laissa ja työturvallisuuslainsäädännössä säädetään.

12 §

Tupakointi on kielletty:

---

5) työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa, jos 13 §:stä tai 13 b ja 13 d §:ssä tarkoitettulle erilliselle tupakointitilalle myönnetystä rakennusluvasta ei muuta johdu.

Jos elinkeinonharjoittaja sallii tupakoinnin ravitsemisliikkeensä ulkona olevassa tarjoilutilassa tai muualla ulkona hallinnassaan olevalla alueella, hänen on huolehdittava, ettei tupakansavu kulkeudu sieltä avoimen ikkunan, oven, muun aukon tai ilmanvaihdon kautta ravitsemisliikkeen sisätiloihin.

13 §

Edellä 12 §:n 2 ja 5 kohdassa säädetystä poiketen tupakointi voidaan sallia hotellin ja muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneissa. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

---

13 b §

Ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tapahtuva tupakointi voidaan sallia ainoastaan tähän käyttötarkoitukseen hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen on kielletty tupakointitilassa.

13 c §

Työskentely on kielletty tupakointitilassa lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämättömiä toimenpiteitä. Tupakointitilan siivous on sallittu tupakointitilassa vasta sen jälkeen, kun se on huolellisesti tuuletettu, ottaen huomioon, mitä työntekijän työturvallisuudesta erikseen säädetään.

13 d §

Tupakointitilan rakentamiseen on saatava rakennuslupa, jolloin luvasta ja rakentamisen valvonnasta on soveltuvin osin voimassa, mitä rakennukselle myönnettävästä rakennusluvasta ja valvonnasta maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkemmin säädetään.

Sen lisäksi, mitä rakennusluvan myöntämisestä muutoin säädetään ja määrätään, tupakointitilan rakennusluvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei siellä tapahtuvasta tupakoinnista aiheudu terveysvaaraa ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen työntekijöille ja asiakkaille, tupakointitila täyttää järjestyksen- ja puhtaanapidon edellyttämät vaatimukset, ja voidaan varmistua siitä, ettei tupakansavu kulkeudu tupakointitilasta tiloihin, joissa tupakointi on kielletty.

Tupakointitilan mitoituksesta sekä rakenteellisista ja muista teknisistä ja toimintaa koskevista vaatimuksista voidaan antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

13 e §

Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen on ilmoitettava 14 §:ssä tarkoitetulle kunnan valvontaviranomaiselle ja alkoholilain (1143/1994) 21 §:ssä tarkoitetulle anniskelulupa- viranomaiselle tupakointitiloille myöntämistään rakennusluvista.

13 f §

Sen lisäksi, mitä rakennusluvan hakemisesta muutoin säädetään ja määrätään, elinkei- nonharjoittajan on liitettävä rakennuslupahakemukseensa seuraavat selvitykset:

- 1) tupakointitilaa koskeva suunnitelma piirustuksineen;
- 2) selvitys tupakointitilan rakenteellisesta ja muista teknisistä vaatimuksenmukaisuudes- ta; sekä
- 3) omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään, miten tupakointitilan olosuhteita ja järjes- tystä voidaan valvoa sen ulkopuolelta.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi vaatia hakijalta lisäselvityksiä rakennuslu- van myöntämisen edellytyksistä ja ehtojen, valvonnan tai järjestyksenpidon kannalta tarpeellisista seikoista.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen antaa tarvittaessa tarkemmat määräykset tässä pykälässä tarkoitetusta hakemuksesta ja hakemuksessa annettavista selvityksistä.

Sen lisäksi mitä 10 §:ssä säädetään omavalvonnasta sosiaali- ja terveysministeriön ase- tuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun oma- valvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta.

13 g §

Sen lisäksi, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään rakennusvalvontaviranomai- sen oikeudesta määrätä lain vastainen rakennelma tai laitos poistettavaksi tai muutetta- vaksi vastaamaan lain vaatimuksia, kunnan rakennusvalvontaviranomaisella on vastaava oikeus:

- 1) jos tupakointitila ei täytä sille tässä laissa, sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tai työturvallisuuslainsäädännössä asetettuja vaatimuksia,
- 2) jos tämän lain edellyttämiä tarvittavia tupakointitilan rakenteellisia ja ilmanvaihtoon liittyviä toimenpiteitä ei ole toteutettu toimenpiteille asetetussa määräajassa, tai
- 3) jos rakennuslupapäätöksessä asetettuja ehtoja ei noudateta.

Määräystensä tehostamiseksi rakennusvalvontaviranomainen voi asettaa uhkasakon tai teettämisuhan.

Työsuojeluviranomaisten, 14 §:ssä tarkoitetun kunnan valvontaviranomaisen ja tarvitta- essa poliisin on ilmoitettava rakennusvalvontaviranomaiselle ja alkoholilain 21 §:ssä tarkoitetulle anniskelulupaviranomaiselle havaitsemistaan 1 momentissa tarkoitetuista tapauksista. Työsuojeluviranomaisen ja 14 §:ssä tarkoitetun kunnan valvontaviranomai- sen tulee ilmoittaa toisilleen havaitsemistaan rikkomuksista.

14 §

Tämän lain 12 §:n 3 ja 5 kohdan toteuttamista valvoo poliisi.

28 a §

Kunnan 14 §:n 4 momentissa tarkoitettu valvontaviranomainen on velvollinen pyydetessä toimittamaan korvaukset Tuotevalvontakeskukselle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä sekä valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seuranta ja tilastointia varten. Valvontaviranomaisen on toimitettava tiedot Tuotevalvontakeskuksen määräämällä tavalla.

32 §

Joka yleisen kulkuneuvon, asianomaisen sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai heidän edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestysmiehenä toimivan huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 12 §:n nojalla kielletty, on tuomittava *tupakointirikkomuksesta* sakkoon.

Edellä 12 §:ssä tarkoitetun yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltija tai heidän edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjä, joka toistuvasti sallii tupakoinnin sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä, taikka laiminlyö asetetussa määräajassa suorittaa kunnan antamissa ohjeissa edellytetyt toimenpiteet tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi niihin sisätiloihin, joissa

tupakointi on kielletty, on, jollei laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä, tuomittava *tupakalain suojaamistoimenpiteiden laiminlyönnistä* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä lokakuuta 2006.

Tämän lain voimaantullessa tupakointi on kielletty kaikissa ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tämän lain mukaista erillistä tupakointitilaa lukuun ottamatta. Tupakointikielto ei kuitenkaan koske 3 momentissa tarkoitettua tilannetta.

Jos elinkeinonharjoittaja on ennen tämän lain voimaantuloa toteuttanut ravintolassa tai muussa ravitsemusliikkeessä lain edellyttämät tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi savuttomille alueille tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät toimenpiteet, ja kunnan terveydensuojeluviranomainen suorittamansa tarkastuksen tai elinkeinonharjoittajan hankkiman asiantuntijalausannon perusteella voi todeta, ettei niihin ole huomauttamista, voidaan tämän lain nojalla tarpeelliset rakenteelliset ja ilmanvaihtoon liittyvät muutokset toteuttaa kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaan tulosta.

Tämän lain voimaantullessa vireillä olevaa rakennuslupahakemusta on täydennettävä tämän lain vaatimusten mukaisesti.

Tällä lailla kumotaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25 päivänä helmikuuta 1977 annetun asetuksen (225/1977) 1 §:n 1 momentin 8-11 kohta, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 174/1995.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

- 2005: 1 Yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon tuottajien rekisterin toteuttamista ohjanneen työryhmän muistio. Osat 1 ja 2.
ISBN 952-00-1632-5 (nid.)
ISBN 952-00-1633-3 (PDF)
- 2 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2004 toiminnasta.
ISBN 952-00-1646-5 (nid.)
ISBN 952-00-1647-3 (PDF)
- 3 Kari Reijula. Sairaaloiden kunto ja ilmanvaihto. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-1648-1 (nid.)
ISBN 952-00-1649-X (PDF)
- 4 Jukka Mattila, Marjukka Mäkelä. Tutkimustoiminta terveyskeskuksissa. Nykytila ja tulevaisuus. Selvityshenkilöiden raportti.
ISBN 952-00-1634-1 (nid.)
ISBN 952-00-1635-X (PDF)
- 5 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma.
ISBN 952-00-1687-2 (nid.)
ISBN 952-00-1688-0 (PDF)
- 6 Opiskelijaterveydenhuollon tavoitteiden ja sisällön kehittämistyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-1695-3 (nid.)
ISBN 952-00-1696-1 (PDF)
- 7 Työryhmän ehdotus naisten ja miesten samapalkkaisuutta edistäväksi ohjelmaksi.
ISBN 952-00-1709-7 (nid.)
ISBN 952-00-1710-0 (PDF)
- 8 Talousvesilaboratorioiden akkreditointia käsittelevän työryhmän muistio. (Ai-noastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1731-3 (PDF)
- 9 Ravintolat savuttomiksi.
ISBN 952-00-1732-1 (nid.)
ISBN 95-00-1733-X (PDF)